

Til lovforslag nr. L 71. Betænkning afgivet af miljø- og planlægningsudvalget den 23. april 1986

Betænkning

over

Forslag til lov om støtte til miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder. I forbindelse hermed har miljøministeren og landbrugsministeren skriftligt besvaret en række spørgsmål. Nogle af disse besvarelser vil blive optrykt i et bilagshæfte til denne betænkning.

Der er af miljøministeren stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Udvalget har desuden modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Danmarks Kommunistiske Parti, landbrugsudvalget,
 Danmarks Sparekasseforening,
 Danmarks Sportsfiskerforbund,
 Dansk Dambrugerforening,
 Dansk Erhvervsgartnerforening,
 Danske Husmandsforeninger,
 De danske Landboforeninger,
 Den danske Bankforening og
 Landsforeningen af Danske Svineproducenter.

Med hensyn til finansieringen af støtteordningen har miljøministeren over for udvalget gjort opmærksom på, at der for 1986 er afsat midler til finansiering af lovforslaget på finansloven for 1986. Ministeren fremhæver, at der ikke herved er taget stilling til, hvordan finansieringen skal ske i de efterfølgende år, idet dette på sædvanlig vis bestemmes ved vedtagelsen af finanslovene for de pågældende år.

Miljøministeren har over for udvalget oplyst, at miljøministeriet er enig med fiskeriministeriet i, at det vil have miljømæssig værdi at indføre en zone mod vandløb, søer og kystvande, hvor der ikke må spredes hus-

dyrgødning og ensilagesaft. I miljøministerens redegørelse til folketinget om marginaljordsproblematikken er dette da også nævnt som et forslag. Det er derfor miljøministeriets opfattelse, at eventuelle bestemmelser herom bør afvente udfaldet af de drøftelser, der for tiden finder sted om marginaljordsproblematikken.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af de frie demokraters medlem) lovforslaget til *vedtagelse* med de af miljøministeren stillede ændringsforslag.

Et *flertal inden for flertallet* (socialdemokratiets, socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget) pålægger regeringen snarest muligt – og således, at en vedtagelse kan ske inden folketingets hjemsendelse – at fremsætte et forslag til finansiering af udgifterne for 1987, 1988 og 1989 ved hjælp af en afgift på handelsgødning. Flertallet er indstillet på en hurtig udvalgsbehandling.

Et *mindretal inden for flertallet* (det konservative folkepartis, venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) konstaterer, at det løfte, der lå i vedtagelsen af handlingsplanen, at det offentlige vil yde tilskud til miljøinvesteringer i 1987, 1988 og 1989, ikke opfyldes, når flertallet vil finansiere disse år ved en afgift på handelsgødning og derved lade erhvervet selv betale tilskuddet. Mindretallet vil redegøre for sin stilling ved 2. behandling.

Et andet mindretal inden for flertallet (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) finder, at kunstgødningsskatten burde have været på 1 kr. pr. kg kvælstof, så der også havde været midler til forskning og forsøgsvirksomhed vedrørende landbrugets miljøproblemer samt til transportanlæg og transportsystemer til naturgødning og halm, til biogas-anlæg, andre gødningsbehandlingsanlæg og anlæg til udnyttelse af halm, som ikke er støttet gennem energistøtte Lovgivningen, til forebyggelse og genopretning af nitratskader på drikkevandsforsyning m.v.

Mindretallet vil derfor arbejde for også at finde midler til disse opgaver.

Et tredje mindretal inden for flertallet (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) finder, at lovforslaget udgør en rimelig og nødvendig bestanddel af finansieringsstøtten til landbruget i forbindelse med gennemførelsen af det regelsæt, der er udarbejdet efter Folketingets vedtagelse af NPO-handlingsplanen den 31. maj 1985.

Særligt fremhæves, at den påpegede finansiering fra 1. januar 1987 i form af en afgift på handelsgødning åbner for perspektivrige styringsmuligheder på de områder i miljøpolitikken, hvor almindelig regel- og planstyring ikke er effektiv. Selv om afgiftens størrelse og udformning i første omgang ikke opfylder et styringsformål, tilkendegiver et flertal i Folketinget med indførelsen af afgiften, at afgiftsstyring som princip er anvendelig i behandlingen og løsningen af jordbrugerhvervets miljøforhold.

I denne sammenhæng bør det understreges, at der findes en nær sammenhæng mellem forbruget af handelsgødning og forbruget af bekæmpelsesmidler m.v., ligesom afgiftens styringsmæssige aspekter giver muligheder for at sikre en optimal nyttiggørelse af husdyrgødningen gennem udviklingen af fordelingsystemer for husdyrgødning.

Et fjerde mindretal inden for flertallet (det radikale venstres medlem af udvalget) udtaler, at det under behandlingen af NPO-handlingsplanen den 31. maj 1985 fremførte (jfr. Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne spalte 11310), at spørgsmålet om finansieringen ikke var blevet løst, og at regeringen måtte angive, hvorledes handlingsplanen skulle finansieres.

Mindretallet kunne ikke acceptere en erklæring om, at pengene skulle tages et eller andet sted inden for budgettet.

Nu næsten et år efter er situationen stadig den samme. Regeringen har fortsat ikke meddelt, hvorledes miljøstøtteleven skal finansieres. Finansieringen for 1986 er på plads, men for de efterfølgende år er der ikke taget stilling til, hvordan finansieringen skal ske.

Dette er ikke acceptabelt, og mindretallet finder det nødvendigt, at man på nuværende tidspunkt bliver klar over, hvorledes miljøstøtteleven skal finansieres.

Det er på denne baggrund, at mindretallet går ind for en finansiering ved hjælp af en afgift på handelsgødning for 1987, 1988 og 1989.

Det radikale venstre er opmærksom på, at en afgift i denne størrelsesorden næppe vil påvirke forbruget, men med dette forslag fastholdes princippet om, at forureneren betaler. Det tilskynder ydermere til, at der kommer et mere fornuftigt samspil mellem brugere af handelsgødning og producenter af husdyrgødning, og at der gives et miljøpolitisk signal om, at handelsgødningen er medansvarlig for nitratforureningen.

Et mindretal (de frie demokraters medlem af udvalget) vil redegøre for sin stilling ved lovforslagets 3. behandling.

Ændringsforslag

Af miljøministeren, tiltrådt af et flertal (udvalget med undtagelse af FD):

Til § 1

1) Stk. 3 affattes således:

»Stk. 3. Der kan ikke ydes støtte til virksomheder, der ejes af det offentlige. Dette gælder dog ikke for kommunale fælles biogas-anlæg og præstegårde.«.

Til § 4

2) Stk. 2 affattes således:

»Stk. 2. Der fradrages 15.000 kr. i udgifter efter stk. 1, hvis kommunalbestyrelsen efter miljøbeskyttelseslovgivningen har stillet krav om lovliggørelse af det hidtidige anlægs indretning. Dette gælder dog ikke, såfremt

ansøgeren godtgør, at kravet er efterkommet inden påbegyndelsen af den investering, hvortil der søges om støtte efter denne lov.«.

Til § 10

3) I stk. 2, 2. pkt., ændres »10 år« til: »15 år«.

Til § 12

4) I paragraffen ændres »efter denne lov« til: »til investeringer omfattet af lovens § 1, stk. 1,«.

Til § 18

5) Paragraffen affattes således:

»§ 18. Kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven kan af ansøgeren påklages til miljøministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt ansøgeren.«

Nyt kapitel

6) Efter § 21 indsættes som nyt kapitel:

»Kapitel 4

Kortlægning m.v.

§ 22. Kommunalbestyrelsen kan foranledige en kortlægning af den eksisterende og den forventede husdyrgødningsmængde fra landbrugsejendomme m.v. i kommunen, som vil kunne anvendes i kommunale fælles biogas-anlæg og dermed i varmforsyningen i kommunen.

Stk. 2. Producenter af husdyrgødning skal efter anmodning fra kommunalbestyrelsen meddele denne de oplysninger, der findes nødvendige for kortlægning, planlægning og etablering af kommunale fælles biogasanlæg.

Stk. 3. Undladelse af at give oplysninger som nævnt i stk. 2 straffes med bøde.

Stk. 4. Såfremt aktieselskaber, andelsselskaber eller lignende undlader at give oplysninger som nævnt i stk. 2, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.«.

Kapitel 4 bliver herefter kapitel 5, og § 22 og § 23 bliver henholdsvis § 23 og § 24.

Bemærkninger

Til nr. 1

Under hensyn til de energi- og miljømæssige fordele, der kan opnås ved etablering af kommunale fælles biogasanlæg, foreslås det, at disse undtages fra bestemmelsen om, at støtte ikke kan ydes til virksomheder, der ejes af det offentlige. I medfør af § 3, stk. 2, kan miljøministeren fastsætte nærmere retningslinjer for støtte til sådanne anlæg, således at støtten kommer de tilsluttede landbrugsejendomme til gode.

Det foreslås endvidere, at præstegårde ligeledes undtages fra bestemmelsen under hensyn til de særlige forhold, som gør sig gældende for disse.

Til nr. 2

I medfør af stk. 2 foretages der et fradrag på 15.000 kr., hvis der til ejendommens hidtidige anlæg af kommunalbestyrelsen er stillet krav om ændring af indretning eller placering efter miljøbeskyttelseslovgivningen.

Ved krav om ændring forstås indretningskrav i medfør af miljøreglementets kap. 5.

Baggrunden for bestemmelsen er, at der ikke bør udbetales støtte til lovliggørelse af ulovlige anlæg, der er omfattet af miljøbeskyttelseslovgivningen og ikke er i overensstemmelse hermed.

Hvis ansøgere godtgør, at det pågældende gødningsopbevaringsanlæg efter et påbud er blevet lovliggjort, inden der foretages investeringer for at opfylde de regler, der er udstedt til opfyldelse af handlingsplanen, vil der kunne opnås støtte til denne yderligere investering, uden at der foretages fradrag.

Det bemærkes, at der ved investering forstås foretagelse af fysiske foranstaltninger.

Til nr. 3

Lovforslagets hidtidige formulering af § 10, stk. 2, indebærer, at garantien ikke kan udstrækkes til mere end 10 år.

Denne periode for statens garantistillelse er fastsat således, at den svarer til perioden for udbetaling af ydelsestilskud i medfør af lovforslagets § 8.

Der vil ikke blive fastsat andre bestemmelser om pengeinstitutlånenes varighed, end at disse skal have en løbetid på mindst 10 år. Pengeinstitutterne vil således godt kunne yde lån på mere end 10 år under hensyn til ansø-

gernes finansieringsbehov og økonomiske situation i øvrigt.

Det må imidlertid forventes, at mange pengeinstitutter formentlig vil afpasse lånenes løbetid med garantiperiodens løbetid, da der jo her er tale om lån til de økonomisk mest trængte landmænd.

Med henblik på at skabe bedre muligheder for, at disse landmænd kan optage længerevarende lån fra pengeinstitutterne og dermed udstrække tilbagebetalingstiden og den økonomiske belastning for ejendommen som følge af miljøinvesteringerne, indebærer ændringsforslaget, at garantiperioden udstrækkes til 15 år.

Til nr. 4

Med den hidtidige formulering af lovforslagets § 12 har det været formålet at fastsætte bestemmelser om støtte til gødningsopbevaringsanlæg, jfr. lovforslagets § 1, stk. 1, og at fastsætte en maksimumgrænse for støtte til sådanne anlæg.

Miljøministeriet er imidlertid blevet opmærksom på, at udformningen af § 12 også vil gælde for støtte, som udbetales efter bestemmelsen i § 1, stk. 2, hvilket ikke har været hensigten, idet der kan være behov for større fleksibilitet ved fastsættelse af nærmere regler om det maksimale støttebeløb til sådanne investeringer i andre anlæg med tilknytning til landbruget. Den foreslåede ændring åbner også mulighed for, at ejendomme kan få støtte til investeringer i sådanne andre anlæg, selv om de én gang har fået støtte til gødningsopbevaringsanlæg.

Til nr. 5

Lovforslagets hidtidige formulering af § 18 stemmer overens med den kreds af klageberettigede, som findes i love på miljøbeskyttelsesområdet, hvor afgørelser træffes af kommunalbestyrelsen. Bestemmelsen blev derfor indsat for at skabe overensstemmelse med tilsvarende love, hvor kompetencen er overladt kommunalbestyrelsen.

De berørte organisationer har imidlertid henledt opmærksomheden på, at en nærmere vurdering af klagebestemmelsens karakter ikke tilsiger en så omfattende kreds af klageberettigede som ved egentlige miljøafgørelser.

Endvidere er det miljømæssige grundlag for afgørelse om støtte genstand for påklage for den samme kreds, der er nævnt i lovforslagets hidtidige formulering, i medfør af § 34 i miljøministeriets bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1986 om husdyrgødning og ensilage.

Det findes derfor overflødigt at skabe adgang til klage over selve støtteafgørelsen for andre end ansøgeren selv.

Dette stemmer også overens med bestemmelsen i den hidtidige miljøstøttelov.

Ændringsforslaget indebærer, at ansøgeren kan påklage kommunalbestyrelsens afgørelse inden for klagefristen på 4 uger. Der findes ikke behov for, at kommunalbestyrelsens afgørelse om støtte har opsættende virkning indtil udløbet af klagefristen. Dette gælder også i de tilfælde, hvor ansøgeren påklager afgørelsen. Baggrunden herfor er, at de typer af afgørelser, som vil blive påklaget, vil være fuldstændige eller begrænsede afslag på støtte.

Det bør dog bemærkes, at påklage af en afgørelse om støtte kan føre til, at klagemyndigheden finder, at der helt eller delvis savnes grundlag for den af kommunalbestyrelsen truffene afgørelse om støtte. I sådanne tilfælde kan der derfor blive tale om, at klagemyndigheden fastsætter et mindre støttebeløb end det, hvorom kommunalbestyrelsen har givet tilsagn. I de tilfælde, hvor støtten allerede er udbetalt, inden klagefristen er udløbet, kan der rejses krav om tilbagebetaling af for meget udbetalt støtte.

Endelig indebærer ændringsforslaget en administrativ og økonomisk lettelse for kommunerne.

Til nr. 6

Kommuner og amter har som led i den generelle varmeplanlægning lavet opgørelser over lokale ressourcer, herunder biogas, og er på nuværende tidspunkt i færd med at undersøge, hvor ressourcerne bedst kan anvendes under hensyntagen til at opnå den samlede bedste samfundsøkonomi i varmforsyningen.

Igennem kommunernes og amternes varmeplanlægning er der konstateret et ressourcemæssigt grundlag for, at en betydelig del af varmforsyningen kan baseres på inden-

landske ressourcer i form af naturgas, overskudsvarme, halm, træflis, biogas m.v.

Forudsætningen for at etablere kommunale fælles biogasanlæg er således, at etableringen af sådanne anlæg er den samfundsøkonomisk bedste løsning, og at der eksisterer et varmebehov for det område, som skal forsynes.

Forudsætningen for at kunne planlægge og etablere fælles biogasanlæg er endvidere, at der er overskydende husdyrgødning på landbrugsejendommene.

I medfør af § 22 kan kommunalbestyrelsen indhente de nødvendige oplysninger om overskudsproduktion af gødning, f.eks. i form af en spørgeskemaundersøgelse.

Dette kan ses i sammenhæng med tilsynet med landbrugsejendomme efter bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v. nr. 15 af 24. januar 1986.

Med udgangspunkt i en sådan kortlægning

kan kommunen skønne over den gødningsmængde, der ikke kan bruges på de enkelte ejendomme, og vurdere, om denne mængde vil kunne være basis for etablering af fælles biogasanlæg. Kommunerne kan herefter under hensyntagen til varmforsyningslovens bestemmelse om bedst mulig samfundsøkonomi planlægge kommunale fælles biogasanlæg og tilbyde de implicerede landmænd at aflevere deres overskydende gødning i det fælles biogasanlæg.

Landmændene vil hermed undgå at skulle investere i individuelle gødningsopbevaringsanlæg ud over i de anlæg, der giver mulighed for løbende at opbevare husdyrgødning, inden den transporteres til fælles biogasanlæg. Dette tidsrum vil i praksis nok ligge på omkring en måned.

I § 22, stk. 3 og 4, er anført almindelige straffebestemmelser for undladelse af at give de fornødne oplysninger.

Ahlmann-Ohlsen (KF) Fischer (KF) Ole Bernt Henriksen (KF) Svend Åge Petersen (KF)

Bente Nielsen (V) Sønderby (V) Maisted (FD) Steffensen (KrF) fmd.

Ritt Bjerregaard (S) Camre (S) Erik Holst (S) Tove Lindbo Larsen (S)

Henning Nielsen (S) Løvig Simonsen (S) Margrete Auken (SF) nfmd.

Leif Hermann (SF) Lone Dybkjær (RV)

Partierne CD, VS og FP havde ikke medlemmer i udvalget.

Til lovforslag nr. L 71

Bilagshæfte

til

Betænkning

over

Forslag til lov om støtte til miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

I bilagshæftet er optrykt nogle af miljø- og planlægningsudvalgets spørgsmål til miljøministeren og landbrugsministeren vedrørende lovforslaget samt ministrenes besvarelse heraf.

Endvidere er optrykt miljøministerens skrivelse af 13. december 1985 til udvalget bilagt notat af 17. oktober 1985 om gennemførelse af NPO-folketingsbeslutningens foranstaltninger.

Bilag

Nogle af udvalgets spørgsmål til miljøministeren og landbrugsministeren og disses svar herpå:

Spørgsmål 3:

Der ønskes en geografisk opdeling af de såkaldt blandede landbrug.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der oplyser følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Det er blevet oplyst, at der endvidere ønskes en størrelsesopdeling af de blandede brug.

Nedenstående tabel er en forkortet udgave af tabel 11.44 i Landbrugsstatistik 1983 fra Danmarks Statistik. Den omhandler resultatet af landbrugstællingen den 3. juni 1983. I tællingen indgår bedrifter med mindst 5 ha dyrket areal samt mindre bedrifter, hvis produktion mindst svarer til produktionen fra 5 ha med byg.

Af nedenstående tabel søjle 1 fremgår an-

delen af blandede landbrug (dvs. både kvæg og svin) af det samlede antal landbrug i det pågældende amt henholdsvis i hele landet. Denne andel har været faldende i de senere år fra ca. 75 pct. sidst i 1960'erne til ca. 30 pct. i 1980'erne.

Ud fra tilgængeligt statistisk materiale er det ikke muligt at lave en amtsvis fordelt størrelses-opdeling af blandede landbrug. Man kan dog få et indtryk af denne ud fra den gennemsnitlige størrelse af blandede landbrug i de forskellige amter.

Tabel 1 Besætningskombinationer

1. Både hornkvæg og svin, i procent
2. Hornkvæg, men ikke svin, i procent
3. Svin, men ikke hornkvæg, i procent
4. Hverken hornkvæg eller svin, i procent
5. Gennemsnitligt dyrket areal pr. bedrift med både hornkvæg og svin, ha

Amt	Antal bedrifter	1	2	3	4	5
Københavns	447	4,7	6,9	6,1	82,3	40,4
Frederiksborg	2402	19,2	16,1	20,5	44,2	27,4
Roskilde	2061	14,1	11,5	27,1	47,3	25,5
Vestsjællands	7623	20,3	13,6	32,6	33,0	24,8
Storstrøms	7172	20,7	14,6	29,5	35,2	27,2
Bornholms	1441	30,6	14,5	32,1	22,8	24,5
Fyns	9790	24,0	18,8	23,8	33,4	23,4
Sønderjyllands	7736	29,9	37,0	16,8	16,3	37,4
Ribe	6760	30,6	41,3	11,7	16,4	29,9
Vejle	7243	31,3	24,5	20,7	23,5	26,9
Ringkøbing	10286	32,9	25,2	21,5	20,4	31,6
Århus	10665	29,6	18,2	25,7	26,5	27,3
Viborg	10641	39,4	20,2	21,7	18,7	27,0
Nordjyllands	14413	36,9	22,8	20,3	20,0	27,9
Hele landet	98680	29,7	22,5	22,6	25,2	28,3

Spørgsmål 4 og 10:

Der ønskes en oversigt over kvælstofforbruget pr. ha i 1983 og 1984 og skøn over forbruget i 1985.

Den i spørgsmål 4 nævnte oversigt bedes om muligt opdelt på kvælstofbidrag fra handelsgødning og husdyrgødning.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der oplyser følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

	»Kg N/ha	
	Handels-gødning	Husdyrgødning
1982-83	136	62
1983-84	145	60
1984-85	139	?

Kilde: Danmarks Statistik.

Det bemærkes, at også tallet for sæson 1984-85 (1. juni-30. juni) er en endelig opgørelse af forbruget den pågældende sæson. Danmarks Statistik oplyser i Landbrugsstatistik 1984 følgende: »oplysningerne om forbruget af handelsgødning er baseret på opgørelser, der er udarbejdet af Superfos A/S og Dansk Landbrugs Grovvarereselskab. Der er således ikke taget hensyn til lagerforskydninger hos mellemhandlere og forbrugere, ligesom salget af handelsgødning til forbrug i private haver m.v. ikke kan udskilles. Da disse forhold normalt er af underordnet betydning, angiver tallene med god tilnærmelse jordbrugets forbrug af handelsgødning, hvoraf langt den overvejende del anvendes i landbruget.«

Miljøstyrelsen skal tilføje, at lagerforskydninger hos mellemhandlere og forbrugere dog vil kunne have en vis betydning ved sammenligning af ét år med det næste.

Det bemærkes, at Danmarks Statistiks opgørelse over husdyrgødningsmængden er forbundet med nogen usikkerhed specielt på grund af ændringen i udbringningsforholdene i de senere år.«

Spørgsmål 6:

Hvilke oplysninger kan ministeren give m.h.t. forbruget af fosfor i vaskemidler m.v. inden for de seneste 10 år?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, til hvilket jeg kan henholde mig:

»Af miljøstyrelsens NPO-redegørelse fra august 1984 fremgår det, at »af den mængde fosfor på ca. 11.500 tons, der årligt tilledes

de kommunale spildevandsanlæg med byspildevandet, hydrører godt 3.000 tons eller ca. 25 pct. fra tøj- og maskinopvaskemidlers indhold af fosfat, jfr. oplysninger fra Brancheforeningen for sæbe-, parfumeri-, toilet- og kemisk-tekniske artikler. Af disse 3.000 tons stammer hovedparten, nemlig ca. 2.800 tons, fra tøjvaskemidler.« Disse tal fra NPO-redegørelsen vedrører året 1983.

På et møde i Dansk Ingeniørforening den 14. november 1985 har direktør G. Jonsson, Colgate-Palmolive A/S, der er formand for teknikerudvalget i den forannævnte branche-forening, givet oplysninger om Danmarks forbrug af fosfor i vaske- og rengøringsmidler. Udviklingen i forbruget af fosfor i vaskemidler inden for de seneste 10 år kan herefter opstilles som følger:

År	Tons
1973	4.300 ¹⁾
1983	3.050
1984	3.750 ²⁾

1) anslået, kun tekstilvaskemidler

2) brancheopgørelse, inkl. maskinopvask- og rengøringsmidler.

Direktør Jonsson har over for miljøstyrelsen oplyst, at forbruget af fosfor i maskinopvaskemidler i 1973 formentlig kan anslås til 3-4-500 tons. Endvidere har direktør Jonsson oplyst, at opgørelsen for 1984 også indeholder fosfor i vaskemidler solgt til industri-sektoren«.

Spørgsmål 7:

Er der i nogle EF-lande indført en særlig afgift på handelsgødning?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, til hvilket jeg kan henholde mig:

»Miljøstyrelsen har ikke kendskab til, at der i nogle af EF-landene pålægges eller er planlagt afgift på brug af handelsgødning.

For at få dette bekræftet har miljøstyrelsen kontaktet den danske miljøattaché i EF-kommissionen med henblik på at undersøge forholdet hos de øvrige EF-lande. Miljøstyrelsen vil vende tilbage til spørgsmålet, så snart der foreligger et resultat af denne rundspørge

i EF-kommissionen, hvis der fremkommer nye oplysninger«.

Spørgsmål 9:

Idet der henvises til forslaget 1. behandling, jfr. sp. 2702 i folketingets forhandlinger, udbedes et meget kortfattet resumé af de internationale analyser, der henvises til i bogen »Galten Særømmer«.

Svar:

Jeg har anmodet miljøstyrelsen om at udarbejde det kortfattede resumé, hvortil jeg henviser:

»Galten Særømmer omhandler miljø og landbrug og er skrevet af Mikael Lynnerup og udgivet i 1985.

På side 49–52 er der redegjort for udviklingen i den igangværende forringelse af landbrugsjorden i Canada på baggrund af en konference, afholdt af det canadiske landbrugsministerium. Problemerne skyldes den stigende mængde i produktionen og de aktuelle driftsmetoder. Det foreslås, at de miljømæssige problemer i landbruget søges løst gennem øget oplysningsarbejde om virkningerne af nye teknologier i planteavl og af de driftsmetoder, som bruges på grund af økonomiske forhold.

På side 54–57 er der redegjort for en tilsvarende udvikling i landbruget i USA ud fra en redegørelse fra det amerikanske landbrugsministerium. Ændringerne i driftsmetoder i landbruget på grund af prisudviklingen på bestemte landbrugsprodukter har medført skader på landbrugsjorden i store dele af landet. Man har foretaget undersøgelser af jordlagene, som viser, at der på 15 pct. af landbrugsarealet skete en nedbrydning af det øvre jordlag. Hermed nedsættes landbrugsjordens fortsatte frugtbarhed, indholdet af næringsstoffer formindskes, og jorden mister evnen til at holde på fugtigheden. Dette søges løst gennem yderligere kunstig vanding og stadig øget indsats af kunstgødning og kemiske hjælpepestoffer. Herved kan produktionen stadig stige, samtidig med at landbrugsjorden faktisk ødelægges mere og mere.

På side 57–58 er redegjort for en forskningsrapport om konsekvenserne af, at nogle af verdens mest betydningsfulde landbrugsarealer i USA står i fare for total ødelæggelse. Forskerne foreslår på baggrund af deres

undersøgelser af jorderosionens omfang, at der må foretages nye vurderinger af de eksisterende prognoser for fødevarerforsyningerne i verden. På grund af reduktionen i det samlede dyrkbare areal som følge af den tiltagende ødelæggelse af landbrugsjorden i såvel 3. verdens-lande som i de industrialiserede lande skal landbrugsproduktionens effektivitet stige yderligere for blot at yde den samme produktion som nu.

På side 79–80 er redegjort for en forsker-rapport om kvælstofkredsløbet, hvor man har undersøgt konsekvenserne af væksten i forbruget af letopløselige kvælstofgødninger i planteavl. Det forventes her, at en betydelig del af de nuværende vandindvindingsanlæg ikke vil kunne levere vand med et lavere nitratindhold under de fastsatte maximalgrænser. Rapporten peger på det stadigt stigende forbrug af kvælstofholdig kunstgødning som den væsentligste forklaring på denne udviklingstendens. Det påpeges, at væksten i forbruget må begrænses, idet tilsyneladende op mod en tredjedel af den tilførte mængde kvælstofholdige kunstgødning udvaskes til overflade- eller grundvand. Løsningen foreslås at være en intensiveret forskningsindsats med udvikling af sorter i kornavl, som i højere grad end de nuværende er i stand til at optage kvælstof.

På side 80 er redegjort for en rapport fra det engelske miljøministerium, der efter foretagne undersøgelser påviser en direkte sammenhæng mellem intensiv kornavl med anvendelse af store mængder kvælstofholdig kunstgødning og nitratforurening af grundvandet.

På side 87–88 er redegjort for udviklingen i Holland, hvor der er opstået miljøproblemer på grund af landbrugsudviklingen, der har medført, at store landområder kun har husdyr, mens andre landområder er reserveret ensidig planteavl. Herved er der opstået meget store problemer med at bortskaffe husdyrgødningen på forsvarlig vis. Den hollandske regering har gennemført forskellige initiativer til at løse dette problem, f.eks. byggestop i landbruget for at hindre yderligere vækst i antallet af husdyr, og lovgivning som skal sikre, at den overskydende husdyrgødning fordeles til andre egne af landet. Regeringen mener, at landbrugsjorden er truet af ødelæggelse under det nuværende system.

På side 115-117 er redegjort for udviklingen i landbrugsstrukturen i USA og Canada, hvor de små familiebrug er presset ud, og egentlige industrivirksomheder har overtaget plante- og husdyrproduktionen. Kornproduktionen har været meget påvirket af prissvingninger, og relationerne mellem salgspriser på dyr og foderstofprisen fører til koncentration af husdyrene på specialiserede husdyrfabrikker, mens produktionen på almindelige landbrug bliver urentabel. I USA og Canada har det vist sig vanskeligt for landmændene at dæmme op for denne udvikling.

Det bemærkes, at de her refererede undersøgelser ikke umiddelbart kan overføres til danske forhold.«

Spørgsmål 1:

Der ønskes en redegørelse for den provenumæssige effekt af en særlig afgift på handelsgødning på henholdsvis 50, 100 og 200 øre pr. kg.

Der ønskes endvidere en redegørelse for, hvorledes en afgift af de nævnte størrelser vil påvirke produktionsforholdene på en række typiske former for landbrugsejendomme.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henvise:

»I det følgende er det forudsat, at afgiften beregnes pr. kg rent kvælstof.

Forbruget af kvælstof i handelsgødning var i 1984/85 ca. 400 mill. kg (Danmarks Statistik), og den gennemsnitlige pris på kvælstof i handelsgødninger var ca. 6,05 kr.

Såfremt der regnes med et uændret forbrug af handelsgødning efter en forøgelse af kvælstofprisen som følge af en afgift, kan det årlige provenu beregnes til:

200 mill. kr.

ved en afgift på 50 øre pr. kg kvælstof, svarende til en afgift på gennemsnitlig 8 pct. af kvælstofprisen i handelsgødninger.

400 mill. kr.

ved en afgift på 100 øre pr. kg kvælstof, svarende til en afgift på ca. 16 pct. af kvælstofprisen.

800 mill. kr.

ved en afgift på 200 øre pr. kg kvælstof, svarende til en afgift på ca. 32 pct. af kvælstofprisen.

Som nævnt forudsætter ovenstående, at en afgift ikke påvirker forbruget af handelsgødning. I den foretagne vurdering af det optimale handelsgødningforbrug skønnes det ud fra modelberegninger, at der kun kan forventes et begrænset fald i forbruget ved de nævnte afgiftsstørrelser.

En ændring af kvælstofprisen i handelsgødning vil kunne påvirke

- den økonomisk optimale afgrødesammensætning,
- det privatøkonomisk optimale handelsgødningforbrug,
- den privatøkonomiske værdi af husdyrgødning,
- dækningsbidraget pr. ha dyrket areal.

Ved vurderingen af de ovennævnte forhold er der taget udgangspunkt i et notat, udarbejdet af Statens Jordbrugsøkonomiske Institut, »Økonomiske undersøgelser af landbrugsproduktionens miljøeffekter«, til brug for Landbokommissionens underudvalg vedrørende landbrug og miljø.

ad afgrødesammensætning

Afgrøderne har forskelligt behov for kvælstofgødning. Ændringer i kvælstofprisen vil derfor påvirke afgrødernes indbyrdes konkurrenceforhold. Kornafgrødernes indbyrdes konkurrenceforhold skønnes ikke i væsentlig grad at blive ændret. Derimod vil konkurrenceevnen for bælplanter (ærter) og kløver øges på bekostning af raps og rent græs og eventuelt korn.

Der må dog også tages sædskiftemæssige hensyn ved afgrødevalget f.eks. for at nedbringe sygdomsrisiko og ukrudtsbestand, og endelig må de økonomiske aspekter af ændringer i afgrødesammensætningen inddrages. Ærter kan således ikke indgå i sædskiftet med hyppigere intervaller end raps, dvs. hvert 3. eller 4. år.

På nogle bedrifter kan det afhængigt af afgiftens størrelse være økonomisk fordelagtigt at ændre afgrødesammensætningen i forbindelse med afgiftspåleggelse af kvælstofforbruget. Det kan f.eks. være øget dyrkning af græs med stort kløverindhold i stedet for rene græsmarker og inddragelse af ærter i sædskiftet i stedet for raps.

ad optimalt handelsgødningforbrug

Efterspørgslen af kvælstof har en lav priselasticitet. Det betyder, at den økonomisk optimale mængde kvælstof kun ændres lidt ved ændringer i kvælstofprisen. Beregningerne udført af Statens Jordbrugsøkonomiske Institut svarer til andre danske og udenlandske undersøgelser. Modelberegningerne viser, at en prisstigning på 100 pct. vil reducere det optimale kvælstofforbrug med 20 pct. En prisøgning på 50, 100 og 200 øre pr. kg kvælstof skønnes at ændre det optimale kvælstofforbrug med ca. 2 pct., 4 pct. og 8 pct. Dette betyder, at de ovennævnte skøn over provenu ved henholdsvis 50, 100 og 200 øre pr. kg kvælstof skal reduceres tilsvarende.

Det må antages, at forudsætningen om den optimale mængde kvælstof, der skal tilføres til afgrøderne, i realiteten først kan bestemmes efterfølgende. Ved gødskningsindsatsens tilrettelæggelse kendes den kommende vækstsæsons vækstbetingelser ikke fuldt ud, primært på grund af vejrets uforudsigelighed. Der vil være en tendens til overgødskning i forhold til de optimale mængder.

NPO-handlingsplanens krav om større kapacitet og harmoni mellem husdyrhold og jordtilliggende vil medføre en bedre udnyttelse af husdyrgødningen. Den bør således også medføre et mindsket forbrug af handelsgødning. Ligeledes kan den stigende anvendelse af markstyring få indflydelse på dette forbrug. Disse forhold vil således kunne påvirke provenuet af en eventuel afgift.

ad værdien af husdyrgødning

Når prisen på handelsgødning stiger, f.eks. gennem en afgift, stiger værdien af husdyrgødning. Jordbrugsøkonomisk Institut skønner, at en forhøjelse af kvælstofprisen på 20 pct. f.eks. vil øge værdien af svinegylle med ca. 2,50 kr. pr. ton. Husdyrgødning vil derfor kunne afsættes til en højere pris. Denne merværdi vil øge den afstand, det kan betale sig at transportere husdyrgødningen, og dette vil således kunne lette etableringen af fordelingsordninger for husdyrgødning, f.eks. i forbindelse med et biogasfællesanlæg.

Den højere værdi af husdyrgødning vil endvidere give et yderligere incitament til at udvikle og anvende nye gødskningsteknologier.

Bedre fordeling og bedre gødskningsteknologier vil kunne bidrage til at nedbringe kvælstoftabet og dermed nitratudvaskningen.

ad dækningsbidraget pr. ha dyrket areal

Da den optimale kvælstofmængde som nævnt kun ændres lidt ved ændringerne i prisen på kvælstof, vil en afgift medføre en negativ indkomsteffekt for landbruget. Til sammenligning ved f.eks. en afgift på 50 øre pr. kg kvælstof, der skønnes at indbringe et provenu på ca. 200 mill. kr., kan nævnes, at nettoindtægten i landbruget efter fradrag af afskrivninger og nettorentudgifter m.v. i 1984 udgjorde knap 11 mia kr.

Beregninger viser, at højere priser på kvælstofgødning ved uforandrede produktpriser vil ramme de rene planteavlbrug hårdt. Bedrifter med animalsk produktion kan i en vis udstrækning tilpasse sig de forandrede prisrelationer gennem ændringer i fodersammensætningen. Desuden har man på disse bedrifter en egenproduktion af kvælstof i form af husdyrgødning.«

I øvrigt kan jeg henvise til landbrugsministerens besvarelse af spørgsmål 40 (alm. del - B 65) den 25. april 1985.

Spørgsmål 8:

Hvad kan ministeren oplyse om kvælstoftilførslen til landbrugsarealer for bælglplanter, set i forhold til den typiske tilførsel af kvælstof på handelsgødede arealer?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Bælglplanter kan sammen med rhizobium bakterier binde atmosfærisk kvælstof. Forskellige fysisk-kemiske og biologiske forhold påvirker størrelsen af kvælstofbindingen.

Af de vigtigste kan nævnes, at lave pH-værdier hæmmer bakterieinfektionen, at tørke kan standse den helt, samt at tilstedeværelsen af kvælstof som nitrat eller nitrit, f.eks. tilført som kvælstofgødning, hæmmer kvælstofbindingen.

Mængden af kvælstof, der kan bindes pr. ha for forskellige bælglplanter, varierer derfor betydeligt; for kløver er opgjort tal på mellem 45-670 kg N/ha. Statens Planteavlsforsøg formoder, at under danske forhold er en

Bilag til bet. o. lovf. vedr. miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

bælgplanteafgrøde i stand til at binde fra 100–200 kg N/ha.

Kvælstoftilførslen til landbrugsarealer fra bælgplanter afhænger – foruden af bindingens størrelse – af hvor stort et areal der dyrkes bælgplanter på.

I 1984 var det totale dyrkede areal på 2,85 mill. ha. På 56.524 ha blev der dyrket markærter og anden bælgstod til modenhed, på 3.577 ha lucerne, på 3.758 ha blev der dyrket bælgstod, fodermarkkål og andet grønfoder. Endelig var der græs- og kløvermark i omdrift på 310.583 ha.

Op til midten af 1950'erne var græsmarksdyrkning baseret på kløvergræs, der stort set var selvforsynende med kvælstof. Siden da er kløvergræsset i stigende grad blevet erstattet med rene græssorter, som tilføres op til 300–400 kg N/ha.

Der findes ingen oplysninger i Danmarks Statistik, over hvor stor en andel af græs- og kløvermarkerne der er iblandet kløver. Arealet kan derfor kun skønnes. Landskontoret i Viby skønner, at der på 90 pct. af græsarealet er kløver i frøblanding, der udsås.

På grundlag af dyrkningspraksis er der kun på 20–25 pct. af arealet en væsentlig mængde kløver i marken. Selv om så stor en del af frøblanding indeholder kløver, giver dette på grund af dyrkningspraksis ikke anledning til så stort et kløverdække i marken som forventet.

Da der således er stor variation i kvælstofbindingen pr. ha, ligesom det er vanskeligt at fastlægge arealet med bælgplanter, vil et tal for kvælstoftilførslen til landbrugsarealer være behæftet med stor usikkerhed.

I NPO-redegørelsen er den biologiske kvælstofbinding – som dels omfatter bindingen ved fritlevende mikroorganismer, dels bælgplanternes kvælstofbinding – anslået. Tallet bygger på oplysninger fra Statens Planteavlsvforsøg og angives totalt at være 30.000 ton N/år, hvilket fordelt over hele arealet ville give et gennemsnit på 10 kg/ha.

Det totale forbrug af kvælstofholdige handelsgødninger var i 1984 på 411.500 ton N/år, hvilket tal giver et gennemsnit på 145 kg N/ha.«

Spørgsmål 2:

Der ønskes om muligt en oversigt over det samlede vandforbrug og det samlede kvæ-

stofforbrug i landbruget gennem de sidste 20 år. I denne forbindelse bedes oplyst, hvorvidt et stigende vandforbrug er blandt årsagerne til grundvandets indhold af nitrat.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende hvortil jeg kan henvise:

»Vandforbruget i årene 1970, 1977 og 1982 fremgår af nedenstående oversigt.

Vandforbruget i Danmark	1970 mill. m ³ /år	1977 mill. m ³ /år	1982 mill. m ³ /år
Husholdningsbrug ..	340	445	564
Institutioner o.lign. ..	–	40	41
Industri-grundvand ..	–	215	243
Industri-overflade- vand	200	50	52
Landbrugets forbrug til husdyr	105	90	81
Vanding i landbrug og gartnerier (grund- vand + overflade- vand)	25	330	374
Dambrug – grund- vand	50	40	37
Totalt forbrug	720	1.210	1.392

Vandforbruget til vanding i landbrug og gartnerier steg stærkt efter de tørre somre 1975 og 1976, men har siden kun undergået en moderat vækst.

Igennem de sidste 20 år er kvælstoftilførslen fra handelsgødning steget med over 100 pct. mens kvælstoftilførslen fra husdyrgødning er steget med ca. 25 pct.

	Handelsgødning kg N/ ha	Husdyrgødning kg N/ha
1900–10	1	23
1910–20	3	25
1920–30	8	32
1930–40	10	38
1940–50	13	33
1950–60	29	41
1960–70	62	48
1970–75	109	50

1975-80.....	126	54
1980-81.....	129	61
1981-82.....	130	62
1982-83.....	136	62
1983-84.....	145	60
1984-85.....	139	?

Kilde: Danmarks Statistik

Det bemærkes, at Danmarks Statistiks opgørelse over husdyrgødningsmængden er forbundet med nogen usikkerhed specielt på grund af ændringen i udbringningsforholdene i de senere år.

Til spørgsmålet om hvorvidt et stigende vandforbrug er blandt årsagerne til grundvandets indhold af nitrat skal indledningsvis bemærkes, at det stigende nitratindhold i grundvandet primært skyldes ændrede dyrkningsformer, herunder gødningsforbruget i jordbruget, mens alle øvrige faktorer anses for at være sekundære. Af disse sekundære effekter kan nævnes, at en øget vandindvinding vil formindske det oppumpede grundvands alder. Ligeledes vil en grundvands-senkning kunne påvirke det kemiske miljø i

de dybere jordlag. Den eksisterende viden om disse forholds indflydelse på grundvandets nitratindhold er mangelfuld.

Vanding i jordbruget kan medføre såvel mindsket som øget kvælstofudvaskning, særligt afhængig af vandingstrategi og afgrøde. Generelt gælder, at hensigtsmæssig gødskning og vanding (hvilket blandt andet betyder at gødsknings- og vandingstidspunkter afpasses efter hinanden) giver mulighed for bedre kvælstofudnyttelse og dermed mindre udvaskning.«

Spørgsmål 15:

ad besvarelsen af spørgsmål 4 og 10.

Der ønskes en opgørelse af forbruget af handelsgødning og husdyrgødning pr. ha i den seneste 10-års periode.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der oplyser følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Følgende tabel er fra »landbrugsstatistik 1984«:

	Handelsgødning <i>Commercial fertilizers</i>			Naturgødning <i>Manure</i>			Samlet gødningsforbrug <i>Consumption, total</i>		
	Kvælstof <i>Nitrogen</i> (N)	Fosfor <i>Phosphorus</i> (P)	Kalium <i>Potassium</i> (K)	Kvælstof <i>Nitrogen</i> (N)	Fosfor <i>Phosphorus</i> (P)	Kalium <i>Potassium</i> (K)	Kvælstof <i>Nitrogen</i> (N)	Fosfor <i>Phosphorus</i> (P)	Kalium <i>Potassium</i> (K)
mill. kg									
A. Forbrug i alt									
<i>Consumption, total</i>									
1960/61	124,1	50,3	143,8	136,5	46,1	164,0	260,6	96,4	307,8
1970/71	289,3	55,3	150,9	138,3	48,4	146,0	427,5	103,7	297,5
1972/73	329,4	62,6	168,9	142,3	49,8	144,2	471,7	112,4	313,1
1973/74	365,1	67,8	179,0	135,8	46,8	137,7	500,9	114,6	316,7
1974/75	300,4	49,8	132,4	150,7	65,4	175,4	451,1	115,2	307,8
1975/76	339,1	56,2	142,2	147,2	64,4	165,3	486,3	120,6	307,5
1976/77	349,5	58,7	139,1	145,9	64,5	163,0	495,4	123,2	302,1
1977/78	373,7	61,4	147,0	153,1	66,8	173,5	526,8	128,2	320,5
1978/79	379,9	59,2	143,3	167,4	71,2	191,8	547,3	130,4	335,1
1979/80	393,9	58,1	141,7	172,9	72,3	201,0	566,8	130,4	342,7
1980/81	374,1	48,4	118,1	177,7	73,7	203,1	551,8	122,1	321,2
1981/82	376,0	45,9	113,3	180,7	73,8	205,7	556,7	119,7	319,0
1982/83	391,4	49,5	122,8	179,9	72,8	204,2	571,3	122,3	327,0
1983/84	411,5	51,8	130,0	171,3	69,9	194,2	582,8	121,7	324,2
kg pr. ha									
B. Forbrug pr. ha									
<i>Consumption per ha</i>									
1960/61	40	16	46	44	15	52	84	31	98
1970/71	98	19	51	47	16	50	145	35	101
1972/73	113	21	58	49	17	49	162	38	107
1973/74	124	23	61	46	16	47	170	39	108
1974/75	103	17	46	52	23	60	155	40	106
1975/76	116	19	49	50	22	57	166	41	105
1976/77	120	20	48	50	22	56	170	42	104
1977/78	128	21	50	52	23	59	180	44	109
1978/79	130	20	49	57	24	66	187	44	115
1979/80	135	20	49	59	25	69	194	45	118
1980/81	129	17	41	61	25	70	190	42	111
1981/82	130	16	39	62	25	71	192	41	110
1982/83	136	17	43	62	25	71	198	42	114
1983/84	145	18	46	60	25	68	205	43	114

Forbruget af handelsgødning er for 1984-85 oplyst til 139 kg N/ha. Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål 4 og 10.«

Spørgsmål 12:

Kan ministeren oplyse, hvad langtids effekten af de såkaldte nitrathæmmere vil blive?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der oplyser følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Nitrifikationshæmmere er en særlig gruppe agrokemikalier som hæmmer den bakterielle omdannelse af ammonium til nitrit, som normalt finder sted i jorden. Herved hindres også den videre omsætning af nitrit til nitrat. Miljøministeren har tidligere besvaret spørgsmål om disse stoffer og deres virkning (besvarelse af 18. oktober 1984 af spørgsmål S 63), ligesom det er oplyst, at miljøministeren har bedt miljøstyrelsen overveje, om en godkendelsesordning i henhold til kemikalielovgivningen vil være hensigtsmæssig for denne type stoffer (besvarelse af 1. marts 1985 af spørgsmål 1 B 65 - bilag 2).

I overvejelserne omkring nitrifikationshæmmeres eventuelle godkendelse efter kemikalielovgivningen har miljøstyrelsen vurderet den tilgængelige viden om langtidsvirkninger af de to nitrifikationshæmmere, der markedsføres i Danmark: DIDIN og N-serve. Konklusionen i et notat til bekæmpelsesmiddelrådet om regulering af nitrifikationshæmmere er følgende (forkortet):

Vedrørende eventuel mindsket nitratudvaskning:

Der foreligger ikke direkte dokumentation for, at anvendelsen af nitrifikationshæmmere i Danmark generelt vil mindske nitratudvaskningen. Effekten er påvist indirekte i forsøg, der har vist et øget afgrødeudbytte det følgende år efter udbringning om efteråret.

Det er påvist, at nedbrydningen af nitrifikationshæmmere er stærkt afhængig af vejret, specielt temperaturen i månederne efter udbringningen. Hvis efteråret er varmt, og udbringningen sker tidligt, kan effekten af midlerne være marginal på grund af en for hurtig nedbrydning. Omvendt kan et koldt efterår og sen udbringning medføre, at der

ingen effekt opnås ved anvendelsen af midlerne, fordi omsætningen af ammonium (nitrifikationen) er ubetydelig selv uden anvendelse af nitrifikationshæmmere på grund af den lave temperatur.

Vedrørende eventuel mulighed for skadelige effekter:

Det er ikke undersøgt, om anvendelse af nitrifikationshæmmere f.eks. kan medføre udvaskning af ammonium fra lette sandjorder i regnfulde perioder. En sådan udvaskning til dræn og grundvand vil være uheldig, fordi ammonium ved omdannelse til ammoniak er stærkt giftigt overfor vandlevende organismer og ammonium i grundvandet er uønsket.

Der er mulighed for udvaskning af DIDIN og af nedbrydningsproduktet af N-serve (6-CPA). Spørgsmålet er ikke tilstrækkeligt belyst under danske forhold, men undersøgelser er igangsat.

Der er ikke fundet væsentlig indflydelse af nitrifikationshæmmere på andre mikrobiologiske processer i jorden end omdannelsen af ammonium til nitrit.

DIDIN er lavtoksisk overfor pattedyr, fugle, fisk, dafnier, alger og regnorme. Det er ikke fundet at være mutagen i en række forskellige korttidsforsøg. Der findes ikke undersøgelser af restkoncentrationer i afgrøder og husdyr efter anvendelse af DIDIN, men på grundlag af stoffets kemiske egenskaber skulle det ikke kunne opkoncentreres i organismer. Der findes ingen langtidsundersøgelser på forsøgsdyr for stoffets eventuelle kroniske og kræftfremkaldende egenskaber.

Det aktive stof i N-serve (nitrapyrim) er moderat giftigt overfor pattedyr. Det er endvidere moderat giftigt overfor fisk, mens det er stærkt giftigt overfor alger og dafnier og lavtoksisk overfor regnorme. Der er modstridende oplysninger angående stoffets mutagene effekt i korttids tests. Stoffet kan formentlig opkoncentreres i organismer men bindes forholdsvis stærkt til jordens organiske stof. Nitrapyrim skal fareklassificeres som sundhedsskadeligt ifølge miljøministeriets bekendtgørelse om klassificering af kemiske stoffer og produkter.

Der foreligger en del restkoncentrationsundersøgelser af jord, afgrøder og husdyr for

N-serve og nedbrydningsproduktet 6-CPA fra marker i USA, behandlet med N-serve.

Endvidere er 6-CPA undersøgt for kroniske effekter, kræftfremkaldende og reproduktionstoksikologiske egenskaber i dyreforsøg af ældre dato, som ikke lever op til de kvalitetskrav, der nu stilles til sådanne forsøg. Endelig er 6-CPA lavtoksisk overfor regnorme.

Der findes ingen langtidsundersøgelser på forsøgsdyr for N-serves eventuelle kroniske eller kræftfremkaldende egenskaber.«

Spørgsmål 16:

ad besvarelsen af spørgsmål 7

Der ønskes oplyst eksempler på lande, der har indført en særlig afgift på handelsgødning, og oplysning om, hvorledes afgiften virker.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der oplyser følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Miljøstyrelsen har kun kendskab til, at der er indført en særlig afgift på handelsgødning i Sverige.

Miljøstyrelsen har været i forbindelse med Naturvårdsværket i Sverige, som har oplyst, at den særlige afgift på handelsgødning blev indført den 1. juli 1984. Afgiften er 30 sv.øre pr. kg kvælstof og 60 sv.øre pr. kg fosfor. Da afgiften blev indført, udgjorde den 5 pct. af udsalgsprisen på handelsgødning.

Formålet med at indføre miljøafgiften blev, dengang den blev foreslået, angivet til at være et mindsket forbrug af handelsgødning. Det årlige provenu er blevet opgjort til ca. 90 mill. sv.kr. pr. år.

Man har i Sverige ikke foretaget nogen egentlig vurdering af miljøafgiftens effekt. Der har efter afgiftens indførelse været en nedgang i forbruget af handelsgødning. Om afgiftens indførelse har været årsag til nedgangen i forbruget, kan ikke siges. En række faktorer kan have haft betydning. Blandt andet har der været en intensiv debat i Sverige om brugen af gødning og om overgødsning. Herudover har der været en stor informationsindsats overfor landmændene. Disse forhold kan have gjort landmændene mere bevidste om gødskningsproblematikken.«

Spørgsmål 18:

Ifølge lovforslagets bemærkninger side 11 kan der ikke ydes støtte til offentligt ejede anlæg. Hvis f.eks. en præstegårdsforpagter har et meget stort husdyrbrug, og der skal foretages miljøinvesteringer, kan loven så udformes således, at der i sådanne tilfælde kan ydes støtte? Forpagteren må jo ellers skulle sælge besætningen.

Svar:

Således som lovforslaget af 13. november 1985 er udformet, kan der ikke ydes støtte til præstegårde, idet der – efter lovforslagets § 1, stk. 3 – ikke kan ydes støtte til virksomheder, der ejes af det offentlige.

Præstegårdenes landbrugsjorder ejes af det pågældende præsteembede og bestyres af et menighedsråd.

Menighedsrådenes administration er at betragte som offentlig administration og er omfattet af lov om offentlighed i forvaltningen.

Som følge heraf må menighedsrådsbestyrelse og ejendomme betragtes »som ejet af det offentlige«.

Jeg har nærmere overvejet denne problemstilling og ligeledes drøftet spørgsmålet med kirkeministeren.

I forbindelse med gennemførelsen af de nye krav i medfør af bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage må det forudses, at de berørte præstegårde vil blive økonomisk belastet på en sådan måde, at præsteembeder i nogle tilfælde må overveje at afhænde landbrugsjorderne. Et af lovens formål har netop været at afhjælpe de økonomiske konsekvenser for landbrugere ved opfyldelse af de nye krav. Det har selvfølgelig ikke været hensigten, at loven skulle få utilsigtede virkninger for det økonomiske eksistensgrundlag for præstegårde. Jeg finder det derfor særdeles betænkeligt, at lovens tilskudsmuligheder ikke kan komme præstegårdsbrugene til gode, idet jeg anser det for også at være af kulturel og landbrugsmæssig betydning, at disse brugs økonomiske eksistensgrundlag tilgodeses.

Som følge heraf vil jeg foreslå en ændring af lovforslagets § 1, stk. 3, således at præstegårdsbrugene – på lige fod med andre brug – kan opnå miljøstøtte.

Spørgsmål 19:

Efter den gældende miljøstøttelov skal en investering være på mindst 40.000 kr. for at kunne modtage støtte. Hvorfor er minimumsinvesteringen reduceret, når byggeomkostningerne er steget siden loven trådte i kraft, og når miljøkreditrådets krav til gødningsopbevaringsanlæggenes kapacitet har været meget mere lempelige og dermed billigere at opfylde end kravene efter lovforslaget (jfr. bemærkningerne)?

Svar:

Miljøkreditrådets sekretariat har oplyst, at der – efter rådets gældende praksis efter miljøstøtteloven nr. 606 af 23. december 1980 – som hovedregel kræves en gødningsopbevaringskapacitet på 5–6 måneder. Rent undtagelsesvis accepterer rådet en kapacitet på 3 måneder i de tilfælde, hvor en landmand råder over et stort og egnet udspretningsareal, således at udbringning af husdyrgødning kan ske på en miljømæssigt forsvarlig måde.

Årsagen, til at minimumsinvesteringen er reduceret til 10.000 kr., skyldes det nødvendige hensyn, som jeg mener bør tages til de bedrifter med et mindre behov for investeringer, f.eks. landbrugsbedrifter, som allerede har foretaget store investeringer, således at også disse brug får det nødvendige incitament til at gennemføre kravene i handlingsplanen.

Desuden finder jeg det nødvendigt også i denne forbindelse at støtte husmandsbrugene, da det ikke har været hensigten med lovforslaget at påvirke landbrugets strukturudvikling.

Såfremt bundgrænsen for investeringsbeløbet var sat højere, kunne det frygtes, at mindre bedrifter med dyrehold ville undlade at investere og dermed ophøre med produktionen.

Spørgsmål 20:

Hvordan sikrer loven den enkelte landmand et økonomisk incitament til at udføre forbedringerne i gødningsopbevaringskapaciteten så hurtigt som muligt?

Svar:

I den handlingsplan jeg fremlagde for folketinget den 12. december 1984, var jeg inde på den tanke at foreslå en aftrapning over

tiden af støtteprocenterne for at skabe et incitament for landmændene til at gå i gang med miljøinvesteringer så hurtigt som muligt.

Imidlertid er det indgået i mine overvejelser, at en aftrapning af støtteprocenterne kunne give eventuelle periodevis eller geografiske kapacitetsproblemer hos producenterne af anlæg og dermed ville kunne slå tilfældigt ud overfor landmændene.

Der er ved udformningen af lovforslaget også foretaget andre ændringer, således at støtteordningens omfang og indhold er blevet udvidet. Dette er sket f.eks. ved de større støtteprocenter samt den lavere grænse på 10.000 kr. for støtteberettigede investeringer. Til sådanne investeringer gives også kontant støtte her og nu.

Efter min opfattelse vil disse samlede ændringer også medføre, at den enkelte landmand vil føle et incitament til hurtigt at gå i gang med miljøinvesteringer. Hertil kommer, at jeg gennem drøftelserne med repræsentanter fra landbrugets organisationer og ved samtaler med landmænd ud over landet har forstået, at der er en stor interesse i at komme hurtigt i gang med investeringer.

Spørgsmål 21:

Hvordan skønner ministeren landbrugets ansøgninger om miljøstøtte efter den gældende lov er fordelt efter investeringsbeløb på følgende kategorier: 40–60.000 kr., 60–85.000 kr., 85.000–100.000 kr. og over 100.000 kr. Hvor mange ansøgere skønner ministeren har fået afslag med den begrundelse, at investeringen var under 40.000 kr.?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Ansøgninger fra landbrugsbedrifter efter den gældende miljøstøttelov fordeler sig efter ansøgt beløb (svarende til investeringsbeløb) således:

Kr.	Antal	Sum ansøgt beløb mill. kr.
40– 50.000	196	9,9
60– 85.000	266	19,4
85–100.000	123	11,4
over 100.000	935	163,0

I alt.....	1.520	203,7
------------	-------	-------

7 ansøgere fra landbruget har fået afslag med den begrundelse, at investeringen var under 40.000 kr. Det er ikke muligt at skønne, hvor mange der har ladet være med at søge om støtte, fordi investeringen var under 40.000 kr.«.

Spørgsmål 23:

Hvordan vil ministeren sikre, at ministeriets retningslinier administreres ens, sådan at investeringer, der kun adskiller sig ved at blive foretaget i forskellige kommuner, behandles ens?

Svar:

Jeg vil, så snart lovforslaget er vedtaget i folkettingen, udsende en bekendtgørelse, der kan udbyde og klargøre eventuelle tvivls-spørgsmål i forbindelse med loven.

Herunder vil jeg bede miljøstyrelsen om at tage kontakt til Kommunernes Landsforening med henblik på i fællesskab at udarbejde arbejdsgange, ansøgningsskemaer og vejledninger i forbindelse med støtteleven dels til landmændene og dels til kommunerne. Dette materiale vil jeg også bede miljøstyrelsen om at drøfte med landbrugets organisationer og landbrugets konsulenttjeneste.

I forbindelse med den kommende bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v. vil der blive udsendt et cirkulære, der først og fremmest henvender sig til kommunerne. Endvidere er der planer om at ændre afsnittet om landbrugstilsyn i miljøstyrelsens vejledning om tilsyn og kontrol.

Spørgsmål 24:

Hvor store investeringer skal brug med 20 dyreenheder foretage ved etablering af gylle-anlæg henholdsvis ajlebeholder/møddingsplads med en kapacitet på 6 måneder?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig.

»Ved gylleproduktion fra 20 dyreenheder (malkekøer) vil der med et krav om 6 måneders opbevaringskapacitet kræves en gylletank på 210 m³.

Ved produktion af fast gødning, ajle og møddingvand fra 20 dyreenheder (malkekøer) vil der med et krav om 6 måneders opbevaringskapacitet kræves en møddingsplads på 75 m² og en lukket tank på 108 m³ til ajle og møddingvand.

Prisen på en gylletank på 210 m³ vil ifølge Miljøstyrelsens overslag ligge på omkring 90.000 kr. ekskl. moms. Prisen på en lukket tank på 108 m³ til ajle og møddingvand vil ligge på omkring 82.000 kr., og prisen på en møddingsplads på 75 m² vil beløbe sig til omkring 40.000 kr.

Det bemærkes, at gødningsproduktionen fra samme antal dyreenheder i svin kun kræver enten 132 m³ gylletank eller 40 m² møddingsplads + 85 m³ lukket tank til ajle og møddingvand, hvilket bringer anlægsprisen ned på omkring 78.000 kr. for gylletanken, 72.000 kr. for den lukkede tank til ajle og møddingvand samt 25.000 kr. for møddingspladsen.

Det skal tilføjes, at eksisterende kapacitet, som stadig anvendes efter investeringen, trækkes fra det nye anlægs volumen, hvilket kan bringe investeringen ned under de anførte beløb.«

Spørgsmål 25 og 28:

Medfører bestemmelserne i § 4, at der kan ydes støtte til anlæg, som er opført efter miljølovens ikrafttræden, og som ikke opfylder reglementets bestemmelser?

Der ønskes en uddybende præcisering af bestemmelsen i § 4, stk. 2, om, hvornår der skal foretages et fradrag på 15.000 kr. i udgifterne, jfr. bemærkningerne til samme.

Svar:

Som lovforslaget af 13. november 1985 er udformet, herunder § 4, vil der kunne ydes støtte til anlæg, som er opført efter miljøbeskyttelseslovens ikrafttræden, og som ikke opfylder miljøreglementets bestemmelser.

Imidlertid er der hjemmel til i medfør af lovforslagets § 4, stk. 2 at fradrage 15.000 kr. i investeringsbeløbet, såfremt kommunalbestyrelsen har stillet krav om ændringer af det hidtidige anlæg i medfør af miljøbeskyttelseslovgivningen.

Årsagen til, at fradragsbestemmelsen i § 4, stk. 2, er medtaget i lovforslaget, skyldes, at jeg ikke har fundet det rimeligt at give ube-

skåret støtte til anlæg, der ved bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v.'s ikrafttræden, ikke opfylder de hidtidige regler i medfør af miljøbeskyttelsesreglementet.

Dette synspunkt, finder jeg, harmonerer med administrationen af nugældende lov om miljøstøtte nr. 606 af 23. december 1980, hvor miljøkreditrådet meddeler afslag på ansøgninger, hvor der er tale om lovliggørelse af ulovlige anlæg.

Som § 4, stk. 2, er udformet i lovforslaget, bør fradrag foretages i alle de tilfælde, hvor tilsynsmyndigheden har stillet krav om ændringer af det pågældende anlæg, også selv om anlægget ikke har været ulovligt efter miljøbeskyttelsesloven.

På dette punkt er lovtæksten altså mere vidtrækkende, end de specielle bemærkninger antyder.

Af hensyn til forståelsen og fortolkningen heraf til brug ved udarbejdelse af regler om kommunernes administration og miljøstyrelsens behandling af eventuelle klagesager er det min hensigt at stille et ændringsforslag for at skabe overensstemmelse mellem lovtæksten og bemærkningerne, således at lovlig/ulovlighedskriteriet dermed tydeliggøres.

Hvad angår undtagelsen i § 4, stk. 2, sidste punktum, kan den nuværende formulering lede til den fortolkning, at fradrag ikke skal foretages, hvis ansøgeren har »efterkommet kravet« ved at opføre det nye anlæg, hvortil der søges om støtte. Herved ville fradragsreglen i stk. 2 blive uden reelt indhold.

For at bestemmelsen skal kunne virke efter hensigten, finder jeg det rimeligt at ændre den til »Dette gælder dog ikke, såfremt ansøgeren godtgør, at kravet er efterkommet inden påbegyndelsen af den investering, hvortil der søges om støtte efter denne lov«. Jeg vil fremsætte ændringsforslag herom.

Herefter vil der i sager, hvor der tidligere er udstedt krav, som er opfyldt inden investeringens påbegyndelse, ikke skulle foretages fradrag.

Såfremt der stilles krav til eksisterende anlæg inden 1990, vil fradrag skulle foretages. Dette vil ligeledes være tilfældet for allerede inden lovens ikrafttræden stillede, men uopfyldte krav.

Som § 4, stk. 2, er formuleret, vil eventuelle krav i medfør af den kommende bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v.,

ikke kunne begrunde et fradrag i medfør af § 4, stk. 2.

Det skyldes, at bestående anlæg – jfr. § 4, stk. 2, »det hidtidige anlæg« – ikke omfattes af bekendtgørelsens indretningskrav før 1. januar 1990. Det vil sige samtidig med, at støtteloven ophører. De »hidtidige anlæg« reguleres således frem til 1. januar 1990 fortsat af miljøreglementets regler om indretning af gødningsopbevaringspladser m.v. For nye eller væsentligt ændrede anlæg, som umiddelbart reguleres af indretningskravene i gødningsbekendtgørelsen, er fradragsreglen i § 4, stk. 2, irrelevant.

Spørgsmål 26:

Hvad er baggrunden for valget af de 85.000 kr. som grænse for, om støtten ydes i form af et engangstilskud eller i form af rater?

Svar:

Som det er udvalget bekendt, vil de statslige udgifter i forbindelse med lovforslaget være betydelige. Af finansielle grunde vil man ved at give ydelsestilskud til store investeringer i stedet for kontant tilskud kunne udstrække den finansielle byrde over en 14-årig periode fremfor over blot 4 år.

Jeg har derfor søgt at finde frem til en beløbsgrænse, der på den ene side tilgodeser de små brug med de mindre investeringer, så disse brug kan få kontant tilskud, og samtidig tager hensyn til belastningen af statsfinansierne.

Ved grænsen på 85.000 kr. er skønnet, at 15.000 ejendomme vil få kontant investeringstilskud med et samlet støttebeløb på 250 mill. kr., mens 20.000 ejendomme vil få ydelsestilskud i form af rater med et samlet støttebeløb på 850 mill. kr.

På denne baggrund finder jeg, at de statslige udgifter lettere vil kunne finansieres, uden at regeringens udgiftsloft brydes, eller at der skal foretages mere omfattende omprioriteringer på det statslige budget.

Spørgsmål 27:

Skal § 3, § 7, stk. 2, og bemærkningerne pkt. 6 forstås således, at brug med 15–19 dyreenheder skal have mindst 5 måneders kapacitet for at få støtte og 6 måneders capaci-

tet for at opfylde bestemmelserne i forslaget til ny bekendtgørelse?

Svar:

Brug med 15-19 dyreenheder skal ifølge forslag til ny bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v. have mindst 5 måneders kapacitet. Brug med 20 dyreenheder og derover skal have mindst 6 måneders kapacitet. For begge brugsstørrelser er der visse muligheder for dispensation, jfr. folketingsbeslutningen af 31. maj 1985, pkt. B.

For at kunne få støtte efter lovforslaget skal brugene efter investeringerne have en mindste kapacitet svarende til kapacitetskravene i forslaget til den nye bekendtgørelse. Hvis et brug får dispensation fra kapacitetskravet, kan der imidlertid ikke samtidig opnås støtte.

Spørgsmål 22:

Hvilke kriterier tænkes anvendt i forbindelse med fastlæggelse af kalkulationsrenten, og hvilken kalkulationsrente ville disse medføre f.eks. pr. 1. december 1985?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»For at de landmænd, der skal have støtte udbetalt som ydelsestilskud i rater over 10 år, ikke skal blive ringere stillet end de landmænd, der får støtten udbetalt som kontant tilskud, er det foreslået at indlægge en forrentning i forbindelse med ydelsestilskud.

Det foreslås, at der som basis for beregning af det årlige beløb, landmanden skal have udbetalt (indeholdende både tilskud + forrentning af dette), tages udgangspunkt i den for det pågældende år pr. 1. januar gældende nominelle markedsrente (pr. 1. januar 1986 = 9 pct.).

Da det udbetalte beløb er skattefrit og landmanden samtidig har mulighed for at fratække renteutgiften til det optagne lån, foreslås derfor, at den nævnte markedsrente korrigeres herfor med 50 pct., da dette vil være den fremtidige »fradragsværdi« af renteutgiften. Hermed opnås, at den del af det udbetalte beløb, der skal dække landmandens renteutgift, dækker den *faktiske* renteutgift.

Den anvendte kalkulationsrente foreslås derfor at være halvdelen af markedsrenten.

Det foreslås, at der anvendes én kalkulationsrente for alle tilskud til lån optaget i et givet kalenderår. Kalkulationsrenten vil kunne ændres årligt til beregning af nyoptagne lån, når der skønnes behov for det.

Lånerenten forudsættes endvidere for det enkelte lån at være konstant i hele perioden.

På denne baggrund foreslås det, at kalkulationsrenten for tilskud til lån optaget i 1986 fastsættes til 5 pct.«

Inden kalkulationsrenten bliver endeligt fastlagt, vil jeg drøfte spørgsmålet med berørte myndigheder og organisationer.

Spørgsmål 11:

Der ønskes en kortfattet redegørelse for konklusionerne i NPO-redegørelsen og om muligt Askov Forsøgsstations vurdering af virkningerne af handlingsplanen.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har udarbejdet vedlagte notat, hvortil jeg kan henvise.

Miljøstyrelsen har anmodet Askov Forsøgsstation om en vurdering af handlingsplanen. Notatet fra Askov Forsøgsstation vedlægges ligeledes, hvortil jeg kan henvise.

MILJØSTYRELSEN

Planlægnings- og udviklingskontoret

Notat med konklusionerne i NPO-redegørelsen til brug for besvarelse af spørgsmål 11 fra folketingets miljø- og planlægningsudvalg

NPO-redegørelsen er opbygget således, at der først gives en generel introduktion til NPO-problematikken. Derefter beskrives kilderne (land- og skovbrug, spildevand, dambrug, luftdeposition og tilførsel fra havområder). Herefter gennemgås miljøkvaliteten i grundvand, søer, vandløb, marine områder og luft. Til slut behandles en række forslag til afhjælpende foranstaltninger.

Kilder til NPO-belastninger

NPO-redegørelsen viser, at landbruget er hovedkilden til belastning med kvælstof og organisk stof. Belastningen kommer dels som

et gårdbidrag (udledning fra stalde, møddinger, ensilagestakke og mælkerum m.v.) og dels som et markbidrag (udvaskning mod

grundvand og vandløb). Herudover bidrager landbruget væsentligt med tilførsel af ammoniak til luften.

Hovedtallene for belastningen af grund- og overfladevand er:

	N tons pr. år	P tons pr. år	BI 5 tons pr. år
Ensilagestakke	2.000	300	40.000
Mælkerum m.v.	70	365	1.100
Gødningsoplæg	60.000	3.800	280.000
Gårdbidrag i alt (afrundet)	60.000	4.400	320.000
Markbidrag	200.000		
Skovbidrag	100		

Tabel 1: Landbrugets belastning med kvælstof, fosfor og organisk stof – hovedtal.

De vigtigste kilder til gårdbidraget er møddinger uden bund eller afløb til beholder, utætte ajle- og gyllebeholdere, markmøddinger, stakke af saftgivende ensilage og fejlbehandling eller teknisk fejl ved gødningsbeholderes pumper og spjæld.

Størrelsen af markbidraget afhænger af en lang række faktorer, bl.a. afgrøde, jordtype, dyrkningspraksis, herunder tidspunkter for

og mængden af tilført gødning.

Spildevandet stammer fra 4 hovedkilder, (1) kommunale spildevandsanlæg, (2) bebyggelse, som ikke er tilsluttet kommunale spildevandsanlæg, (3) industri, der udleder spildevandet direkte og (4) overfladeafstrømning, f.eks. fra befæstede arealer.

Nedenstående tabel viser sammenfatningen for NPO-udledningerne med spildevand.

Udledninger	Recipient	Nx1000 t pr. år eft. rens	Px1000 t pr. år eft. rens	BI5x1000 t pr. år eft. rens
Kommunale rensn.anlæg	Fersk	8,5	2,9	10,9
Spredt bebyg.	Marin	15,6	4,3	61,0
Sommerhuse	Overfl.rec.	1,3	0,45	5,2
Landsbyer	Jord	1,6	0,47	5,2
Industri	Fersk	0,15	0,2	0,2
(direkte)	Marin	4,2	3,2	41,0
(udsprøjtning)	Jord	0,9	0,25	8,8
Overfl.afstr.	Fersk og			
(befæst.ar)	Marin	0,8	0,1	1,7

(Amtskommunernes tal)

Udledningen af NPO fra dambrug er beregnet til følgende for alle dambrug:

N: 1.200–4.700 t pr. år

P: 235–700 t pr. år

Organisk stof (BI5): 2.400 t pr. år.

Landbruget er den største emittent af N til luften, ca. 100.000 tons pr. år. Denne emissi-

on stammer fra fordampning af ammoniak fra naturgødning.

Andre store emittenter er kraftværkerne (37.100 tons pr. år), trafikken (27.800 tons pr. år) og industrien (10.600 tons pr. år).

Fosfordepositionen via luften er meget lille, men kan have betydning for søer under særlige forhold.

Der er særdeles store vanskeligheder med at opføre tilførslen af næringssalte fra de omliggende havområder (Skagerrak og Østersøen) til de danske farvande.

Det skønnes, at ved direkte indstrømning af atlantehavsvand tilføres i størrelsesordenen 100.000 tons uorganisk kvælstof, og at der via Jyllandstrømmen indtransporteres i størrelsesordenen 10.000–100.000 tons uorganisk kvælstof til den nordlige del af Kattegat.

NPO-belastningen og vandkvalitet

Grundvand

Miljøstyrelsen har i redegørelsen: »Nitrat i drikkevand og grundvand i Danmark«, oktober 1983, foretaget en kortlægning af grundvandets nitratindhold og udviklingstendenserne heri for hele landet.

Det fremgår af denne undersøgelse, at middelværdien for nitratkoncentrationen op til 1960 lå på ca. 4 mg/l. Derefter er der sket en gradvis forøgelse af middelværdierne til det nuværende niveau på ca. 13 mg/l. Disse tal dækker over store lokale variationer.

Undersøgelsen har analyseret vandprøver fra vandværker med en udpumpning på mere end 10.000 m³/år. Disse vandværker dækker 99 pct. af den samlede drikkevandsindvinding fra vandværker.

For landet som helhed kan der drages følgende hovedkonklusioner for de undersøgte vandværker:

- 8 pct. leverer drikkevand, hvor den højest tilladelige værdi for nitrat (50 mg/l) overskrides.
- 19 pct. leverer drikkevand, hvor den vejledende kravværdi (25 mg/l) overskrides.
- 37 pct. vandværker leverer drikkevand med mere end 5 mg nitrat pr. l.
- Nitratbelastningen af vandværkerne i Ribe, Århus, Viborg og Nordjyllands amtskommuner er markant højere end den gennemsnitlige belastning for landet som helhed. Dette gælder for ethvert af de tre valgte nitratniveauer. I disse amtskommuner leverer gennemsnitlig 14 pct. af vandværkerne drikkevand, hvor grænseværdien for nitrat på 50 mg/l er overskredet.
- Nitratbelastningen af vandværkerne i Ringkøbing og Sønderjyllands amtskommuner ligger nær landsgennemsnittet.
- Nitratbelastningen af vandværkerne i de øvrige amtskommuner – Øernes amtskom-

muner og Vejle amtskommune – ligger markant under landsgennemsnittet. I disse amtskommuner er det middel 3 pct. af de undersøgte vandværker, som leverer drikkevand med mere end 50 mg nitrat pr. l.

15 pct. af befolkningen forsynes med vand fra enkeltanlæg, som er for små til at indgå i det rutinemæssige offentlige tilsyn, og de indgår ikke i undersøgelsen. Der synes ikke at være tvivl om, at enkeltanlæg generelt er kraftigere nitratbelastede end den almene vandforsyning.

Anvendelse af fosfat i landbruget og industrien vil kun yderst sjældent kunne forårsage en stigning i grundvandets indhold af fosfat.

Vandløb

Kortlægning af miljøkvaliteten i danske vandløb bygger på det tilsynsarbejde, som udføres af amtsrådene i henhold til miljøbeskyttelsesloven. På baggrund af dette materiale og supplerende materiale indsamlet af miljøstyrelsen, kan man drage følgende konklusioner vedrørende forureningstilstanden i vandløb og årsagerne dertil:

- Udledninger af møddingsvand, ajle, gylle og ensilagesaft fra landbrug er en dominerende forureningskilde, navnlig i de små vandløb.
- Urenset eller mekanisk rensset husspildevand er en betydelig forureningskilde i en del vandløb. Utilstrækkeligt biologisk rensset spildevand samt udledninger fra spredt bebyggelse forårsager også i visse tilfælde en uacceptabel forureningstilstand.
- Dambrug er stadig en alvorlig forureningskilde i visse vandløb.
- Forureningsproblemerne er størst i de små vandløb.

Vurderingen af udviklingstendenserne i vandløbene bygger ligeledes på de amtskommunale tilsynsrapporter. En række amtskommuner har således vurderet udviklingen fra begyndelsen af 1970'erne til slutningen af 1970'erne. Det fremgår, at de fleste målestationer ikke har ændret forureningsgrad i denne periode. I alle amtskommuner er der samtidig konstateret betydelige forbedringer (op til 2 forureningsgrader) i mange vandløb. Alle har dog også registreret et stort antal stationer, hvor situationen er blevet forværret.

Søer

Kortlægningen af vandkvaliteten i de danske søer er foretaget på baggrund af materiale, indsamlet af amtskommunerne som led i tilsynsarbejdet. Materialet tillader ikke en bedømmelse af vandkvaliteten i alle søer over hele landet.

Man har derfor valgt at belyse vandkvaliteten i søerne ved hjælp af en række eksempler. Det fremgår af de oplysninger, som er indeholdt i eksemplerne, samt det materiale, som i øvrigt findes, tilgængeligt, at mange danske søer er i en alt for dårlig miljømæssig tilstand. Dette bliver stærkt understreget ved en sammenligning med forholdene i relativt uforurenede søer i skov- og hedeområder.

Både danske og udenlandske undersøgelser har imidlertid dokumenteret, at søernes tilstand kan forbedres væsentligt ved at begrænse tilførslen af P.

De beskrevne eksempler viser imidlertid også, at der kræves en differentieret indsats for at forbedre søernes økologiske tilstand. Søernes belastningsforhold er forskellige både kvantitativt og med hensyn til fordelingen på kilder. Det vil derfor være forskelligt, hvilke kilder man skal koncentrere sig om for at forbedre tilstanden i den enkelte sø.

Udviklingstendensen for vandkvaliteten i søerne er vanskelig at vurdere, fordi det amtskommunale materiale ikke indeholder tidsserier, som viser udviklingen.

Det synes dog klart, at der for mange søer kan opnås væsentlige forbedringer ved begrænsning af tilførsel af N og specielt P, mens der på den anden side må forventes yderligere forværringer, hvis der ikke gribes ind.

Marine områder

Kortlægning af vandkvaliteten i de marine områder bygger på data fra miljøstyrelsens Bæltprojekt, materiale fra det amtskommunale recipienttilsyn samt modelberegninger for vandskifte og vandkvalitet i de åbne havområder (den biologiske model).

For kystvandenes vedkommende viser materialet, at middelkoncentrationerne af totalkvælstof og total-fosfor i overfladevandlaget i en række områder er stærkt forhøjet i forhold til, hvad der findes i de åbne havområder. En nøjere gennemgang af undersøgelsesresultaterne viser, at åbne bugter og fjorde

med et godt vandskifte har værdier, der ikke afviger stærkt fra forholdene i de åbne havområder. Dette gælder f.eks. Køge Bugt, Kalundborg Fjord og Århus Bugt. I mere lukkede bugter og fjorde er værdierne til gengæld, uden undtagelse, stærkt forhøjet i forhold til de åbne havområder. Fjorde med et meget stort afstrømningsareal i forhold til vandskiftet har fortrinsvis høje kvælstofbelastninger. Det gælder f.eks. Randers Fjord og Nakskov Fjord. I lukkede områder med beskedent afstrømningsområde, men med ret kraftig belastning af byspildevand, ses fosforkoncentrationen at være særlig forhøjet. Det gælder f.eks. Roskilde Fjord, Haderslev Fjord og Flensborg Fjord.

Recipientundersøgelser gennemført af amtskommunerne igennem de senere år har vist, at der i adskillige fjordområder hersker dårlige iltforhold, hovedsagelig i sommer- og eftersommerperioden.

Der er endvidere i en række kystvande konstateret påvirkninger af flora og fauna, som i undersøgelserne vurderes som eutrofiering forårsaget af landbaserede kilder. Sådanne påvirkninger menes konstateret ikke blot i de områder, der har høje næringssaltkoncentrationer, men også f.eks. i de mere kystnære dele af Århus Bugt, der som helhed ikke er særligt kraftigt belastet i forhold til de åbne havområder.

Det er meget vanskeligt at vurdere udviklingstendensen for vandkvaliteten i de indre åbne farvande generelt.

I perioden 1975-81 var belastningen med kvælstof i gennemsnit 150.000 tons årligt, og i 1981 ca. 190.000 tons eller ca. 25 pct. over middel. Der er en tæt sammenhæng mellem afstrømning fra land og transport af kvælstofforbindelser, idet transporten øges med stigende afstrømning. Afstrømningen fra land har været stigende i perioden fra 1975 til 1981, med 1975-76 som noget af det laveste, der er registreret, og 1980-81 som noget af det højeste.

Koncentrationen af fosfat i bundvandet i det østlige Kattégat er sandsynligvis steget lidt fra 1960erne til perioden 1974-78 og muligvis også fra 1930erne til 1960erne.

I Øresunds bundvand er fosfatkoncentrationen steget fra 1950erne og frem til 1974-75, hvor de højeste koncentrationer målttes. Derefter falder koncentrationen generelt i Bæltprojektperioden.

Der er i de sidste par år registreret unormalt lave iltværdier i de åbne havområder. Den vestlige Østersø, Århus Bugt og det sydøstlige Kattegat er alle områder med vanddybder på eller over 15 m. Der er jævnlige målt lave iltværdier i efterårsperioden, men ikke så alarmerende lave som i 1981, hvor iltsvindtet forårsagede omfattende skader på havbundens dyreliv. I 1982 var forholdene udmærkede i de åbne havområder, mens forholdene i 1983 i en kortere periode var værre end i 1981.

Askov forsøgsstations vurdering af virkningerne af handlingsplanen, som den indeholdes i

Betænkning for

Folketingsbeslutning om nedbringelse af forureningen med næringssalte og organisk stof af 31. maj 1985,
er følgende:

I. Landbrug

1. Konkrete foranstaltninger mod forurening fra gødning og ensilage:

A. Møddingsforholdene bringes i orden, uanset om møddingerne er etableret før eller efter miljølovens ikrafttræden den 1. oktober 1974.

Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet og udformes således, at der ikke stilles krav om anvendelse af bestemte materialer, men krav til anlæggenes funktion.

Den gældende miljølovgivning indeholder allerede bestemmelser, der har til formål at beskytte grundvand og overfladevand mod forurening fra landbruget og mod forurening med spildevand. Borgere og myndigheder er forpligtet til at følge disse bestemmelser. Miljøministeren skal sikre, at der sker en effektivisering af tilsynet, som medfører, at disse bestemmelser overholdes.

Det er et rimeligt krav, at møddingsforholdene bringes i orden, uanset hvornår en mødding er etableret, og ligeledes at der fastsættes visse afstandskrav til vandforsyningsanlæg, vandløb og søer til offentlig vej og naboskel samt til levnedsmiddelvirksomhed og beboelse.

B. Landbrugsejendomme med husdyrhold over 20 storkreaturer skal have møddingsste-

der, ajle- og gylle- og møddingsaftbeholdere med en kapacitet svarende til mindst 6 måneders produktion, beregnet ud fra, at dyrene er på stald. Der kan dispenseres fra opbevaringskravene, når det godtgøres, at gødningen kan udbringes forsvarligt, eller at gødningen kan bringes til fælles opbevaringsanlæg, f.eks. i forbindelse med biogasanlæg eller i forbindelse med mere økologiske driftsformer.

Senest ved udgangen af 1986 klarlægges en løsning på opbevaringsproblemerne og finansiering for brug på under 20 storkreaturer.

Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet efter samme princip som under A.

Krav om opbevaringskapacitet på 6 måneder er rimeligt. Derudover ingen bemærkninger.

C. Vand fra tage og andre befæstede arealer må ikke ledes til møddingssteder, ajlebeholdere eller lignende.

Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet.

Ingen bemærkninger.

D. Saftgivende ensilage skal opbevares på uigennemtrængelig bund med afløb til samlebrønd eller lignende eller i silo med tilsvarende afløb.

Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet.

Ingen bemærkninger.

Foranstaltningerne i A-D tager sigte på at fjerne det såkaldte gårdbidrag. Der er ingen tvivl om, at når disse foranstaltninger er gennemført i løbet af nogle få år, vil denne forureningskilde være fjernet. Af særlig betydning i denne forbindelse er kvælstof og organisk stof.

Der er efter vor opfattelse generelt stor forståelse herfor i landbruget.

E. Flydende husdyrgødning må ikke bringes ud på markerne i perioden fra høst til 15. oktober, fra 1987 dog 1. november med mulighed for en regional dispensation. Det gælder dog ikke på bevoksede arealer og på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter. For visse jordbundstyper kan forbudet mod udbringning af flydende husdyrgødning opheves, hvis der foretages nedmuldning af tilstrækkelige mængder halm. Flydende hus-

dyrgødning må endvidere under nærmere af ministeren fastsætte regler ikke udbringes på frossen jord. Flydende husdyrgødning, der bringes ud på ubevoksede arealer, skal nedfældes hurtigst muligt og så vidt muligt inden for 24 timer.

Bestemmelserne under E tager sigte på at nedbringe markbidraget. De omhandler alene flydende husdyrgødning, men ikke fast staldgødning. Det må ud fra en faglig betragtning forekomme ulogisk, da der også kan forekomme kvælstofudvaskning fra fast staldgødning afhængig af betingelserne for gødningsomsætning i de tidlige efterårsmåneder.

Udbringning af flydende husdyrgødning vil i henhold til E ikke være tilladt i perioden fra høst til 15. oktober, fra 1987 dog 1. november med mulighed for regional dispensation. Det er videre anført under E, at bestemmelsen ikke gælder på bevoksede arealer og på arealer, hvor der er afgrøde den følgende vinter.

Vintersæd – vinterhvede, vinterrug og vintertyg, har kun et meget lille kvælstofbehov om efteråret. Kvælstofoptagelse i perioden fra vintersædens såning til i begyndelsen af november skønnes at være 10–30 kg pr. ha. Kvælstof tilført, enten det er fast eller flydende husdyrgødning, på denne årstid vil derfor udvaskes i stort omfang navnlig på sandjord med den nedadgående vandstrøm, når jorden i årets sidste måneder er vandmættet.

Under E er det videre fastsat, at for visse jordbundstyper kan forbudet mod udbringning af flydende husdyrgødning ophæves, hvis der foretages nedmuldning af tilstrækkelige mængder halm.

Det er udmærket, at denne mulighed foreligger. Den vil navnlig være af interesse på lerjord, hvor man ofte har halmoverskud, og med flydende husdyrgødning tilføres kvælstof til halmens omsætning. Det kvælstof, der medgår hertil, bindes i nedbrydningsprodukterne ved halmens omsætning i jorden, men det er dog en begrænset mængde, der bindes, 5–20 kg ved 5 t halm/ha, hvilket anses for at være normal halmproduktion.

Bindingen ved nedmuldning sker fra september til foråret og er afhængig af jordtype og klimaforhold. I november er ca. halvdelen af det på denne måde bundne kvælstof fastlagt.

Det er næppe realistisk at regne med større halmtilførsel end de ca. 5 t pr. ha med henblik på at søge kvælstofbindingen øget ad denne vej.

Videre under E er det fastsat, at flydende husdyrgødning kun under nærmere af ministeren fastsætte regler må udbringes på frossen jord. Det bemærkes, at udbringning på optøet overflade har givet god gødningsvirkning, men det må erkendes, at der kan bestå risiko for overfladeafstrømning.

Den sidste bestemmelse under E om at flydende husdyrgødning, der bringes ud på ubevoksede arealer, skal nedfældes hurtigst muligt og så vidt muligt inden 24 timer, er fagligt velbegrundet.

Ved omgående nedfældning i samme arbejdsgang, som udkørsel sker, og ved nedpløjning eller nedharvning inden 24 timer undgås eller nedsættes ammoniakfordampning og dermed opnås en væsentlig forøget kvælstofvirkning af den anvendte gødning.

Det samme gælder for fast staldgødning, som ikke er nævnt i denne sammenhæng.

F. Markafbrænding af halm bringes til ophør inden for beslutningsforslagets tidsrammer. I bekendtgørelsen åbnes der op for dispensationsmuligheder.

Ingen bemærkninger.

G. Store husdyrbrug miljøgodkendes på linje med andre produktionsvirksomheder. Det skal fastlægges i bekendtgørelsesform, hvilke husdyrbrug der er omfattet af dette krav. Ved fastlæggelsen kan bl.a. følgende kriterier tænkes anvendt: Antallet af husdyr, ejendommens beliggenhed i forhold til anden bebyggelse og i forhold til særligt forureningsfølsomme områder.

Ingen bemærkninger.

H. Anvendelsen af markmøddinger afvikles inden den 31. december 1989. De kan dog tillades bl.a. for ejendomme i landsbyer, når det godtgøres, at der ikke kan etableres en lovlig »gårdmødding« med tilstrækkelig kapacitet. Det kan også tillades for kompost med højt tørstofindhold. Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet.

Dersom man på en ejendom har markmødding med fast bund eller etablerer en sådan og opsamling af udsivet møgsoft sker, bør en sådan kunne tillades.

I. Der fastsættes generelle regler, som sikrer harmoni mellem husdyrhold og jordtilliggen- de. Herved forstås indtil 2 storkreaturer pr. ha (hvilket svarer til ca. 170 kg N pr. ha pr. år). Har man større husdyrhold, skal der foreligge længerevarende skriftlige aftaler, der sikrer, at overskydende gødning kan afsættes til andre ejendomme, til fællesanlæg eller biogasanlæg. Foranstaltningerne udmøntes i miljøreglementet.

De generelle regler om harmoni mellem husdyrhold og jordtilliggende er rimeligt, men det bør være 2,5 storkreatur pr. ha. Er det voksent kvæg, det drejer sig om, svarer det til ca. 50 t gylle pr. ha pr. dyr pr. år (200 kg N pr. ha).

I et 4-årigt sædskifte med korn, græs og grovfoder, som man måske vil have det i et kvægbrug, vil der være nogenlunde balance mellem tilført kvælstof og bortført (optaget) kvælstof med afgrøderne.

Fordelingen af gyllen vil være sådan, at man vil give mindre gylle til kornmarkerne, f.eks. 25-30 t pr. ha og mere, måske 75-80 t, til roer eller majs, da disse afgrøder har væsentligt større produktionspotentiale, end korn har, og slutter væksten senere på året.

Krav om skriftlige aftaler ved afsætning af gylle til andre ejendomme bør kunne frafaldes. Det medfører ekstra papirgang for landmænd og myndigheder og vil virke hæmmende på den i øvrigt udmærkede formidling af gylle, som bør fremmes mest muligt.

J. Miljøministeren fremsætter straks i næste folketingsår lovforslag til miljøstøtteordning til finansiering af beslutningsforslaget i perioden 1986-89.

Ingen bemærkninger.

2. Forsknings-, udviklings- og/eller udredningsvirksomhed

Forsknings-, udviklings- og/eller udredningsvirksomheden skal belyse:

- 1) Forskellige kulturtekniske foranstaltningers indflydelse på næringsstoffabet, herunder betydningen af gødskning (type, mængde, udbringningstidspunkt og -måde), afgrødevalg, efterafgrøder, halmnedmuldning og jordbehandling.
- 2) Undergrundens evne til at fjerne nitrat og forskellige grundvandsmagasiners følsomhed for et givet kvælstofab.

- 3) Jorderosionens bidrag til belastningen af overfladevand med fosfor undersøges.
- 4) Næringsstofførløslens betydning for eutrofieringen af søer, vandløb, kystnære områder og hav.
- 5) Effekten af gødnings- og dyrkningsfrie zoner langs vandløb.
- 6) Muligheden for begrænsning af ammoniakfordampningen fra stalde, gødningsoplag og gødningsudbringning undersøges.
- 7) De miljø- og landbrugsmæssige aspekter i anvendelsen af husdyrgødning til energifremstilling belyses nærmere.
- 8) Begrebet marginaljorder, set i økonomisk og økologisk perspektiv.
- 9) Strukturudviklingen i landbruget og dens betydning for miljøets næringsstofbelastning.

Den forskning, der løbende igangsættes, vil blive koordineret med anden forskning inden for området.

Det er særdeles vigtigt og meget ønskeligt med intensiveret forskning, udvikling eller udredning inden for de under 2 anførte områder, hvor viden eller overblik måtte mangle.

II. Dambrug

Tilsynet med overholdelse af bestemmelserne vedrørende dambrug skal styrkes.

Ingen bemærkninger.

III. Spildevand

Spildevandsrensningen skal forbedres specielt med henblik på at nedbringe fosforforureningen. Kommunerne skal derfor gennemføre en mere effektiv spildevandsrensning på de kommunale spildevandsrensningsanlæg. Tilsynet med virksomheder m.v., der har eget spildevandsanlæg, skal effektiviseres.

Ingen bemærkninger.

IV. Kraftværker og trafik m.v.

Udsendelsen af kvælstofilter reduceres i de kommende år.

Ingen bemærkninger.

V. Evaluering

Miljøministeren afgiver inden udgangen af 1987 en redegørelse til miljø- og planlæg-

ningsudvalget om resultaterne af den øgede indsats mod NPO-forureningen.«

Det er naturligvis rimeligt med en redegørelse og oversigt over virkningen af den indsats, der gennem de her iværksatte foranstaltninger medfører nedbringelse af forureningen med kvælstof (N), fosfor (P) og organisk stof.

På nogle områder vil man i løbet af en kort eller kortere årrække utvivlsomt kunne spore gode resultater. Det vil navnlig være på indsatsen over for det såkaldte gårdbidrag.

Kravet om hurtig nedbringning af husdyrgødningen vil være medvirkende til bedre udnyttelse af husdyrgødningens kvælstof, navnlig af den del (35–60 pct.), der er ammoniakkvælstof, hvilket er den kvælstoffraktion, der navnlig giver 1. års virkningen.

De foran omtalte beslutninger til indsats vil på en række punkter medvirke til også at nedsætte markbidraget. Det drejer sig om begrænsning af udbringningstidspunkterne. I denne sammenhæng har de 6 måneders opbevaringskapacitet megen betydning, idet man da kan undgå den meget tidligere efterårsudbringning.

Fastlæggelse af harmoni mellem husdyrhold og jordtilliggende medvirker sammen med kravet om, at overskydende gødning afsættes til anden side til at anvendelse af meget store mængder husdyrgødning ophører. Alt dette vil også bidrage til nedsættelse af markbidraget.

Den væsentligste kilde til kvælstofudvaskningen og dermed markbidraget er imidlertid det kvælstof, der frigøres fra jordens pulje eller beholdning, når jorden ikke er plante-

dækket. Denne beholdning i rodzonens dybde på ca. 1 m kan være 6.000–10.000 kg pr. ha eller mere og findes i humus, i delvis omsatte planterester og delvis omsat husdyrgødning.

Ved mikroorganismernes aktivitet mineraliseres kvælstof herfra gennem hele vækstperioden og hurtigst ved passende jordfugtighed og temperatur. Er jorden plantedækket, optages det frigjorte kvælstof sammen med kvælstof tilført ved gødsning, men er der ikke afgrøde på jorden, kan det jo ikke optages, og følgen bliver, at det udvaskes, når jorden i de sene efterårsmåneder eller i vinteren er vandmættet og der er nedadgående vandbevægelse. Derfor er det vigtigt, at jorden er plantedækket mest muligt af året, og at gødning udbringes så nær vækstperiodens begyndelse om foråret som muligt, men herved må der også tages hensyn til jordens struktur. Man kan ikke med godt resultat pløje gødning ned på svær jord om foråret.

Nedbringelse af markbidraget er en ganske langsom proces. Det kan gøres ved at undlade gødsning. Man gøder jo for at supplere det, der findes i jorden for at erstatte det, som fjernes med afgrøden.

Uden kvælstofgødsning af nogen art vil det vare 8–10 år at nedbringe kvælstofudvaskningen med 25–30 pct., men konsekvensen er en udbyttenedgang på 50–60 pct.

Der vil altid selv uden gødsning være kvælstofudvaskning – en baggrundsudvaskning – så længe der er kvælstof i jorden, men desto mindre, jo mindre jordens beholdning er, og jo længere tid af sommeren arealet er bevokset.

Askov forsøgsstation, 6600 Vejen 1986.01.14.

P.f.v.

A. Dam Kofod

forstander

Bilag til bet. o. lovf. vedr. miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

Spørgsmål 31:

Hvad foregår der – her i landet eller eventuelt i udlandet – af forskning i eller undersøgelser af muligheden for at ændre gyllen til en sådan form, at den kan transporteres uden smittefare?

Svar:

På baggrund af oplysninger fra Veterinærdirektoratet kan jeg oplyse følgende:

Såvel i Danmark som i mange andre lande (USA, England, Tyskland, Sverige m.fl.) med en intensiv husdyrproduktion er der i de seneste år udført forskningsarbejde med hensyn til anvendelse af gylle (blanding af gødning, urin, foderrester, strøelse, vand m.m.).

Forskningen vedrørende en ændring af gylle til sådan en form, at den kan transporteres uden smittefare er baseret på ønsket om, at gylle med et eventuelt indhold af patogene (sygdomsfremkaldende) kim kan anvendes som plantenæring og eventuelt til biogasproduktion, uden at der herved fremkaldes husdyrsygdomme eller sygdomme hos mennesker.

Idet spredning af smitte kan ske under forskellige stadier af gylletransport (opbevaring, vogntransport, udbringning), er der her i Danmark især foregået forskning vedrørende drab af smitstof i gylle, medens gyllen endnu befinder sig på det første stadie af transporten, nemlig under opbevaringen hos producenten. Denne forskning har omfattet:

1. Inaktivering af smittekim under gyllens lagring under normale oplagringsforhold.
2. Inaktivering af smittekim i beluftet gylle.
3. Inaktivering af smittekim ved varmebehandling af gylle.
4. Inaktivering af smittekim ved kemisk desinfektion af gylle.
5. Inaktivering af smittekim under brug af anaerobe og aerobe filtre.

Mange faktorer spiller en rolle for overlevelsesmulighederne for patogene mikroorganismer i gylle. Parametre som pH, temperatur, gyllens sedimenteringsevne, iltningsgrad m.v. er af betydning, og disse parametre vil igen være afhængige af opbevaringsanlæg, driftsform, udbringningsmetode m.v. Hertil kommer, at overlevelsesevnen af de enkelte sygdomskim (virus, bakterier og parasitter) er meget varierende.

Smittefare vedrørende transport vil foruden af den forudgående oplagringsform afhænge af den transport, som benyttes. Følgende transportforhold synes især at kunne komme på tale:

1. Fra producent til producentens egne jordarealer.
2. Fra producent til anden mands jordarealer.
3. Fra producent til fælles gylleformidling og herfra til en eller flere modtagere.
4. Fra producent til biogasanlæg og herfra til en eller flere modtagere.

De ovenfor anførte forskellige forhold vedrørende overlevelsessevne, transportforhold samt særlige krav til infektionsdosis og modtagelighed hos eksponerede dyr bevirker, at der såvel her som i udlandet er mange ubesvarede spørgsmål vedrørende smittefare ved opbevaring, transport og udspredning af gylle. De seneste danske forskningsresultater på området er publiceret i rapporterne:

1. Sygdoms- og miljømæssige problemer i forbindelse med behandling og spredning af flydende husdyrgødning (gylle).
Forfattere: Holger Errebo Larsen og Bent Munch.
2. Smitstofreduktion ved biogasproduktion i husdyrbruget.
Forfattere: John Elmerdahl Olsen, Holger Errebo Larsen og Peter Nansen.

Begge rapporter indeholder et stort antal referencer vedrørende forskningsarbejder, som er udført i udlandet.

I et forslag til Forsknings-, udviklings- og demonstrationsprogram vedrørende behandling og anvendelse af husdyrgødning (Minerva-programmet) udarbejdet i 1985 er det anført, at der ønskes udført forskning som behandler emnerne:

- Sikkerheds- og kontrolforanstaltninger til imødegåelse af smitterisiko.
- Risikoanalyse af smitte i forbindelse med drift af fællesanlæg.

Spørgsmål 32:

Hvør mange penge bruges der på sådan forskning eller undersøgelser?

Svar:

Der er inden for de seneste år brugt en del midler på forskningsarbejde vedrørende en

løsning af håndteringen af husdyrgødning, herunder udnyttelse af gylle i biogasanlæg. Denne forskning har på visse områder frembragt resultater, som kan benyttes ved vurdering af den risiko, der forekommer ved opbevaring, transport og spredning af gylle. Forskning direkte rettet mod en måling af smittefare har kun været udført i et begrænset omfang. Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd har således oplyst, at der i perioden 1980-85 er anvendt følgende beløb: 1980: ca. 98.000 kr., 1981: ca. 285.000 kr., 1982: ca. 28.000 kr., medens der i 1983, 1984 og 1985 ikke er bevilget midler til denne type forskning. Beløbet bevilget i 1981 på ca. 285.000 kr. er anvendt til forskning vedrørende dekontaminering af patogene bakterier i gylle og studier over bakteriernes overlevelse på marker og i rå konserverede afgrøder.

Under energiforskningsprogrammet 1982, 1983 og 1984 er der anvendt midler til undersøgelse af smitstofreduktion ved biogasudrådning samt til undersøgelser vedrørende smitstofeliminering ved anvendelse af anaerobe filtre til behandling af husdyrgødning. Disse midler beløber sig til ca. 900.000 kr.

Statens Veterinære Institut for Virusforskning har inden for instituttets normale budget i 1984 udført et mindre forskningsarbejde vedrørende overlevelsesevnen af svinepestvirus i gylle.

I EF-regie har der været afholdt et mindre antal møder, hvori der har været dansk deltagelse.

Det må skønnes, at der i perioden 1980-85 er anvendt omkring 1-1,5 mill. kr. på området.

Spørgsmål 33:

Hvor store beløb (anslået) skal der til, hvis forsknings- eller undersøgelsesresultaterne skal omsættes til praksis på de enkelte brug?

Svar:

Den smitemæssige risiko ved opbevaring, transport og udbringning af gylle er ikke afklaret, og den eksisterende viden er mangelfuld vedrørende en række af de faktorer, som er bestemmende for denne smitterisiko. Idet sundhedsstatus af de enkelte besætninger vil variere meget, vil tilstedeværelsen af smitstof i gylle, når den udbringes på land-

brugsjord, altid anses for at udgøre en smitterisiko. Indtil der foreligger et nøjere kendskab til den potentielle risiko, må det i forbindelse med anvendelse af gylle betragtes som hensigtsmæssigt, at smitstofindholdet reduceres/fjernes, inden den bliver udbragt. Den fremtidige forskning vil derfor være nødvendig på områder, som vedrører smitstofreduktion:

- ved gyllens opbevaringsforhold,
- ved gyllens transportforhold,
- under udrådning af gylle og produktion af biogas,
- ved udbringning af gylle.

Visse undersøgelser kan finde sted under laboratorieforhold, medens andre bør henlægges til demonstrationsbrug, og andre undersøgelser f.eks. overvågningsprogrammer bør udføres under normale praktiske forhold. Det skønnes hensigtsmæssigt, at et fremtidigt forskningsprogram bliver opdelt i følgende tre faser:

Fase 1:

En arbejdsgruppe definerer forskningsbehov samt identificerer forskningsprojekter.

Fase 2:

Udførelse af forskningsarbejde.

Fase 3:

Vurdering af forskningsresultater og rådgivning vedrørende omsætning til praksis.

Tidsrammen vil være afgørende for, hvilket budget der bør fastlægges for en fremtidig forskning, hvor undersøgelsesresultaterne skal omsættes til praksis for de enkelte brug. Følgende budget bør under hensyntagen til de eksisterende forskningsinstitutioners kapaciteter skønnes hensigtsmæssigt.

Fase 1:

Ca. 100.000 kr.

Fase 2:

Forskningsperiode på 5 år, 1-2 mill. kr. pr. år.

Fase 3:

Ca. 200.000 kr.

Såfremt perioderne for forskningsarbejdet ønskes nedskåret til f.eks. 3 år, bør beløbet pr. år tilsvarende øges.

Herudover kan der henvises til det, jfr. besvarelsen af spørgsmål 31, omtalte Minervaprojekt, som også indeholder elementer til imødegåelse af smitteproblematikken. Den samlede udgiftsramme for Minervaprojektet er foreløbigt budgetteret til 20 mill. kr. fordelt over en 5-årig periode. Det er i øjeblikket uafklaret, hvorledes projektet kan finansieres.

Spørgsmål 34:

Hvilke veterinære foranstaltninger vil det være nødvendigt at gennemføre for at forhindre smittefare ved etablering af biogasanlæg baseret på gylle.

Svar:

Biogasanlæg baseret på gylle kan etableres på grundlag af

- gylle fra egen besætning
- gylle tilført fra flere leverandører.

Biogas på grundlag af egen gylleproduktion

Et biogasanlæg, baseret på gylle hidrørende fra egen husdyrbesætning og placeret i umiddelbar tilknytning til besætningens gyllelagringsbeholdere, vil under normale praktiske forhold ikke øge den risiko for spredning af smitte, som forekommer, hvor ubehandlet inficeret gylle opbevares i almindelige lagringstanke.

Smittefare ved anvendelsen af gylle fra egen besætning på egne jordarealer vil alt andet lige være mindre, såfremt gyllen har passeret et biogasanlæg.

Biogasanlæg på grundlag af gylle tilført fra flere leverandører

Ved drift af biogasanlæg, som er baseret på gylle fra flere leverandører, vil der være risiko for spredning af smitte

- under gyllens transport fra leverandør til anlæg,
- under gyllens behandling på biogasanlægget,
- under den afgassede gylles transport fra anlægget til modtager,
- under den afgassede gylles udbringning på jordarealer.

Såfremt materiel til transport af gylle samt pumper og rørsystemer på biogasanlæg er konstrueret således, at udslip forhindres, må

smittefare ved transport og udrådning af gylle betragtes som værende særdeles begrænset. Smittefare ved udbringning vil afhænge af slutproduktets indhold af patogene kim, udbringningsmetoden (med eller uden udvikling af aerosoler) samt modtagerarealets beskaffenhed og anvendelse.

Ved etablering af biogasanlæg vil de nødvendige veterinære foranstaltninger være:

- Et regelsæt vedrørende transport, behandling og udbringning af gylle, som hindrer uhensigtsmæssig spild af gylle.
- Et generelt forbehold mod dyrehold på biogasanlæg, der modtager gylle fra flere leverandører.
- Med udgangspunkt i den eksisterende lovgivning på husdyrsygdomsområdet kan der vise sig behov for at udforme nye regler, som kan pålægge brugere af biogasanlæg særlige restriktioner, såfremt visse smitsomme sygdomme måtte forekomme hos en leverandør eller modtager af gylle.

Herudover må det betragtes som hensigtsmæssigt, at der i en indkøringsperiode etableres et særligt sygdomsovervågningsprogram, der omfatter biogasanlæg. Varigheden af indkøringsperioden bør være 5-10 år, og i denne periode skal leverandører og modtagere af gylle afgive oplysninger og deltage i undersøgelser, som måtte være nødvendige for sygdomsovervågningsprogrammets gennemførelse.

Spørgsmål 35:

Hvilke omkostninger vil de veterinære foranstaltninger ved etablering af biogasanlæg medføre for Veterinærdirektoratet, for andre offentlige myndigheder og for landbruget?

Svar:

Omkostninger til veterinære foranstaltninger ved etablering af biogasanlæg, som kan henføres til henholdsvis Veterinærdirektoratet, andre offentlige myndigheder og landbruget, vil afhænge af den grad af beskyttelse, som samfundet måtte ønske sig mod en potentiel spredning af husdyrsygdomme via gylle, som underkastes en afgassing på et biogasanlæg. Omkostningerne for Veterinærdirektoratet vil omhandle arbejdet med:

- godkendelse af anlæg (enkeltanlæg eller typegodkendelse),
- inspektion af anlæg,

- varetagelse af sygdomsovervågningsprogram,
- administration af lovgivning.

Det vil fremgå af det ovenfor anførte, at omkostningerne for Veterinærdirektoratet især vil omfatte udgifter til personale, som skønsmæssigt vil andrage 1 mill. kr. pr. år.

Omkostninger vedrørende veterinære foranstaltninger ved etablering af biogasanlæg, som kan berøre andre offentlige myndigheder, må skønnes at berøre de tilsynsforhold, som måtte være nødvendige i forbindelse med planlægning, bygning og drift af anlæg, og som kommunerne måtte udføre ved eta-

bleringen af tilsvarende andre industrielle anlæg.

Omkostninger for landbruget må formodes at vedrøre særlige krav til transportmateriel og anlæg samt pasningen af anlæggene, herunder en passende renlighed og eventuel brug af desinfektionsmidler.

Det er vanskeligt at vurdere de faktiske ekstraomkostninger for landbruget i forbindelse med overholdelsen af de veterinære sikkerhedskrav ved biogasanlæg, men det kan ikke udelukkes, at der kan blive tale om mærkbare udgifter for den enkelte landmand.

Niels Anker Kofoed

/Fl. Duus Mathiesen

Spørgsmål 17:

ad besvarelsen af spørgsmål 9

Den sidste sætning på pg. 3 bedes uddybet. Hvilke af de refererede undersøgelser kan overføres til danske forhold, og hvilke kan ikke? Findes der tilsvarende danske undersøgelser?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, der har udtalt følgende, hvortil jeg kan henvise:

»De udenlandske undersøgelser, som er refereret i bogen »Galten Særimner«, rummer dels egentlige undersøgelser af dyrkningsjordens tilstand, dels vurderinger af, hvilke konsekvenser forskellige udviklingstendenser vil få.

Undersøgelser af udviklingen i dyrkningsjordens tilstand vil ikke umiddelbart kunne overføres til danske forhold. Dette gælder nedennævnte referencer fra pp 49-52 og 54-57. Jorderosionens omfang vil afhænge af naturgivne forhold som jordtype, den årlige nedbørmængde og dennes fordeling på året, terræn- og temperaturforhold, samt vindens erosjonseyne. Endvidere vil jorderosionens størrelse afhænge af dyrkningsforholdene, f.eks. afgrødevalg, sædskifteformer, markstørrelse og jordbehandlingsmetoder.

På side 49-52 er der redegjort for udviklingen i den igangværende forringelse af

landbrugsjorden i Canada på baggrund af en konference, afholdt af det canadiske landbrugsministerium. I rapporten omtales resultatet af flere ikke nærmere beskrevne undersøgelser af dyrkningsjorden. Det konkluderes, at: »der sker en væsentlig forringelse af landbrugsjorden i form af tab af muldholdige jordlag - fald i organisk materiale i jorden, forringelse af den fysiske jordstruktur, samt kemisk og gødningsmæssig ubalance.« Årsagen angives for den østlige del af Canada at være den stigende specialisering i landbruget, således at husdyrproduktion og planteproduktion er adskilt, og således at der fremfor et varieret sædskifte dyrkes samme afgrøde år efter år. En tilsvarende udvikling har i et vist omfang kunnet iagttages i Danmark. For den vestlige del af Canada er årsagen til forringelse af dyrkningsjorden hovedsagelig vinderosion. Under danske forhold spiller vinderosion ikke nogen væsentlig rolle.

På side 54-57 er der redegjort for en tilsvarende udvikling i landbruget i USA ud fra en redegørelse fra det amerikanske landbrugsministerium. Rapporten bygger bl.a. på analyse af en række jordprøver, der har været udtaget gennem en årrække. Det fremgår heraf, at der i perioden 1970-80 er sket en nedbrydning af de øvre lag på 45 pct. af landbrugsarealet. Årsagen til nedbrydningen er først og fremmest vinderosion, der som

tidligere nævnt ikke er et væsentligt problem under danske forhold.

På side 57-58 er redegjort for en forskningsrapport om konsekvenserne af, at nogle af verdens mest betydningsfulde landbrugsarealer i USA står i fare for total ødelæggelse. Forfatterne understreger, at deres undersøgelse bygger på et meget uensartet datagrundlag, idet kun få lande har statistiske oplysninger om udviklingen i dyrkningsjordens kvalitet. Danmark råder heller ikke over sådanne oplysninger; men man vil formentlig kunne finde en tendens ved analyse af de ældre jordprøver, som statens forsøgsstationer råder over.

På side 79-80 er redegjort for en engelsk forskningsrapport om kvælstofkredsløbet, hvor man har undersøgt konsekvenserne af væksten i forbruget af letopløselige kvælstofgødninger i planteavl. I rapporten fremføres det, at der formodentlig tabes omkring $\frac{1}{3}$ af det tilførte kvælstof direkte til grund- eller overfladevand. For danske forhold skal der henvises til NPO-redegørelsen, hvoraf det fremgår, at det årlige udvaskningstab fra markerne er ca. 200.000 t kvælstof pr. år. Den årlige tilførsel af kvælstof til landbrugsjord var i 1983/84 411.500 t fra handelsgødning og 171.300 t fra husdyrgødning (Landbrugsstatistik 1984). Endvidere tilføres der, jfr. NPO-redegørelsen, 60.000 t kvælstof via nedbør og tørdeposition. Mængden af udvasket kvælstof svarer således til 30 pct. af den tilførte mængde. Det udvaskede kvælstof kommer fra såvel handels- som husdyrgødning samt fra omsætningen af organisk stof i jorden. Der henvises i øvrigt til nedennævnte lysimeterforsøg fra Statens Planteavlsforsøg.

På side 80 er redegjort for en rapport fra det engelske miljøministerium, der efter foretagne undersøgelser påviser en direkte sammenhæng mellem intensiv kornavl med anvendelse af store mængder kvælstofholdig kunstgødning og nitratforurening af grundvandet. Tilsvarende undersøgelser vedrørende vårbyg er udført af Statens Planteavlsforsøg. Her har man, jfr. beretning 1669 fra Statens Planteavlsforsøg, fundet, at »stigende udvaskning med øget kvælstoftilførsel ses tydeligst ved tilførsel af mængder større end de optimale.« Dog nævnes det, at »lysimeterforsøg tyder på, at den kvælstofudvaskning, der direkte kan henføres til den nærmest forudgående kvælstoftilførsel, kun udgør en lille

del af den totale udvaskning. ... Resultaterne tyder på, at udvaskningen af tilført gødningskvælstof sker over en længere årrække«. Det anføres endvidere, at: »mineraliseringen vil generelt øges med stigende planteproduktion, som bl.a. er en følge af øget kvælstoftilførsel.«

På side 87-88 er redegjort for udviklingen i Holland, hvor der er opstået miljøproblemer på grund af landbrugsudviklingen, der har medført, at store landområder kun har husdyr, mens andre landområder er reserveret ensidig planteavl. En tilsvarende udvikling har i et vist omfang kunnet iagttages i Danmark; men problemerne med udbringning af husdyrgødning er dog af mindre omfang end i Holland. De nye regler om, at husdyrproducenterne skal sikre, at der er tilstrækkeligt areal til rådighed for gødningsudbringning, vil modvirke udviklingen.

På side 115-117 er redegjort for udviklingen i landbrugsstrukturen i USA og Canada, hvor de små familiebrug er presset ud og egentlige industrivirksomheder har overtaget plante- og husdyrproduktionen. I Danmark har udviklingen gået mod større produktionsenheder i landbruget. Det skal dog bemærkes, at landbrugsloven har sat grænser for denne udvikling.

Som tidligere nævnt findes der ikke danske undersøgelser, som beskriver udviklingen i dyrkningsjordens kvalitet, men en række undersøgelser behandler enkelte faktorerers indflydelse på dyrkningsjorden. Her skal kort nævnes nogle få af disse undersøgelser.

Vedrørende jordens indhold af organisk stof anføres det i beretning 1669 fra Statens Planteavlsforsøg, at det totale kvælstofindhold i jorden bl.a. afhænger af den måde, hvorpå jorden dyrkes. På såvel sandjord som lerjord har man i langvarige forsøg fundet, at jordens kvælstofindhold er størst, hvor der gødes med husdyrgødning. Indholdet er mindre, hvis der gødes med handelsgødning og mindst, hvis der slet ikke gødes. Sædskiftet har også indflydelse på jordens kvælstofindhold, således at indholdet er størst ved vekseldrift, mindre ved stråsæd og mindst ved braklægning.

Der er gennemført flere undersøgelser, som beskriver nedbrydningen af plantebeskyttelsesmidler i jorden. Undersøgelserne har dog sjældent behandlet nedbrydningen, når der tilføres flere typer af midler. En vur-

dering af faren for ophobning og af faren for udvaskning indgår ved godkendelsen af bekæmpelsesmidler. Det skal bemærkes, at bekæmpelsesmidlerne vurderes enkeltvis.

Vedrørende ophobning af tungmetaller i dyrkningsjorden, er det især cadiumbelastningen, der giver anledning til bekymring. Belastningen skyldes især atmosfæriske nedfald, fosforgødning og spildevandsslam. Danske kilder forventes reguleret via eksisterende og kommende lovgivning. Da det meget væsentlige atmosfæriske bidrag især skyldes udenlandske kilder, er en reduktion heraf betinget af internationale reguleringer.«

Spørgsmål 29:

»Vil ministeren yde teknisk bistand til udarbejdelsen af et udkast til et ændringsforslag, som giver kommunerne mulighed for at planlægge fælles kommunale biogasanlæg på basis af en registrering af de forventede husdyrgødningsmængder? Forslaget skal tillige indeholde bestemmelser om økonomisk støtte til anlæggene.«

Svar:

Indledningsvis vil jeg sige om eventuelle ændringsforslag, at jeg går ud fra, at man tænker på kommunernes muligheder for igennem varmeplanlægningen at planlægge sådanne anlæg, hvor det er et tilbud for den enkelte landmand at deltage i sådanne projekter. Jeg er derfor ikke gået ind i overvejelser om kommunernes muligheder for ved tvangsmæssige foranstaltninger at pålægge de enkelte landmænd pligt til at aflevere husdyrgødning til fælles kommunale forsyningsanlæg.

Udgangspunktet må være, at kommunerne planlægger og tilbyder landmændene at aflevere husdyrgødning til fælles kommunale biogasanlæg, idet kommunerne må indgå kontrakter med landmændene om gødningsleverancer. Heri må også indgå fastsættelse af priserne for den afleverede gødning.

For så vidt angår støtte til fælles kommunale biogasanlæg er det min opfattelse, at da folketinget vedtog beslutningsforslaget af 31. maj 1985 om nedbringelse af forureningen med næringsalte og organisk stof, lå der bag pkt. J om udarbejdelse af en lov om støtte til miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v., at formålet hermed skulle være at yde

statslig støtte til de enkelte landmænd, der skulle opfylde de nye og skærpede krav til gødningsopbevaringsanlæg. Eventuel støtte til fælles biogasanlæg skulle efter min vurdering af folketingsbeslutningen derfor også tage sigte på at yde støtte til grupper af landmænd, der i fællesskab ønsker at etablere et fælles biogasanlæg. Men såfremt der teknisk kunne findes løsninger, der sikrer, at støttebeløb til et fælles kommunalt biogasanlæg videregives til de landmænd, der – som alternativ til individuel opbevaring – indgår aftale om opbevaring af husdyrgødning i det fælles kommunale biogasanlæg, vil jeg være indstillet på nærmere at overveje sådanne forslag.

Med disse bemærkninger har jeg anmodet miljøstyrelsen efter forhandling med landbrugsministeriet og energiministeriet om at være behjælpelig med udformning af et ændringsforslag, som giver kommunerne mulighed for at planlægge fælles kommunale biogasanlæg sammen med bestemmelser om støtte til anlæggene. Miljøstyrelsen har herefter oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Miljøstyrelsen er vidende om, at der allerede i dag foregår en række undersøgelser og konkrete forsøgsprojekter om fælles biogasanlæg ud over landet, hvor kommuner og amtskommuner i forskelligt omfang medvirker. Der kan f.eks. nævnes Projekt Landsbyenergi, hvor Nordjyllands amtsråd har været initiativtager til bl.a. etablering af et fælles biogasanlæg i Vester Hjermitslev, der blev etableret i 1985, og et tilsvarende anlæg er under opførelse i Vegger.

Ribe amtskommune har taget initiativ til en undersøgelse angående gødningshåndtering og biogasproduktion. Undersøgelsen skal bl.a. vurdere mulighederne for fælles gødningshåndtering og samtidig udnyttelse i fælles biogasanlæg.

Foruden amtsrådet deltager de berørte kommuner, de lokale husmandsforeninger og landboforeninger samt Statens Planteavlssørg under landbrugsministeriet, energistyrelsen og miljøstyrelsen i undersøgelsen.

I Sinding har borgerforeningen i samarbejde med De kommunale Værker i Herning og en landmandsgruppe undersøgt mulighederne for etablering af et fælles biogasanlæg med tilhørende fælleslager og transportsystem.

Kommunerne deltager således allerede i belysningen af muligheder for at etablere fælles biogasanlæg. Endvidere er det muligt, at kommunerne eller de kommunale forsyningsselskaber kan deltage i etablering af fælles kommunale biogasanlæg, der er ejet eller delvis ejet og drevet på kommunal basis.

Kommuner og amter har som led i den generelle varmepåplanlægning lavet opgørelser over lokale ressourcer, herunder biogas, og er på nuværende tidspunkt i færd med at undersøge, hvor ressourcerne bedst kan anvendes under hensyntagen til at opnå den samlede bedste samfundsøkonomi i varmforsyningen.

Igennem kommunernes og amternes varmepåplanlægning er der konstateret et ressourcemæssigt grundlag for, at en betydelig del af varmforsyningen kan baseres på indenlandske ressourcer i form af naturgas, over-skudsvarme, halm, træflis, biogas m.v.

Forudsætningen for at etablere fælles kommunale biogasanlæg er således, at etableringen af sådanne anlæg er den samfundsøkonomisk bedste løsning, og at der eksisterer et varmebehov for det område, som skal forsynes.

Forudsætningen for at kunne planlægge og etablere fælles biogasanlæg er endvidere, at der er overskydende husdyrgødning på landbrugsejendomme.

I forbindelse med opfyldelsen af de nye og skærpede krav til landbrugsejendomme i medfør af bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1986 om husdyrgødning og ensilage m.v. skal det sikres, at der er overensstemmelse mellem antal dyr og dermed den producerede gødningsmængde på en ejendom og ejendommens jordtilliggende, hvor gødningen kan udbringes. I § 25 i bekendtgørelsen er fastsat regler herfor. Der er mulighed for at indgå skriftlige aftaler, der sikrer, at overskydende gødning kan afsættes til anden ejendom, til fællesanlæg eller til biogasanlæg. I denne forbindelse forudsættes det bl.a., at der er sket en afklaring af de veterinære forhold omkring eventuel smittefare. Sådanne aftaler skal indsendes til kommunen.

Det påhviler kommunalbestyrelsen at sikre, at disse bestemmelser overholdes. Kommunerne vil således kunne få oversigt over gødningsmængder på de enkelte ejendomme, herunder aftaler om aflevering af oversky-

dende gødning i forbindelse med kommunernes tilsyn med, at bestemmelserne overholdes. Disse bestemmelser skal være opfyldt inden 31. december 1989.

I forbindelse med det regelmæssige tilsyn med landbrugsejendomme med hjemmel i miljøbeskyttelsesloven og husdyrbekendtgørelsen vil kommunalbestyrelserne kunne få oplysninger om gødningsmængde m.v. på de enkelte landbrugsejendomme. Dette tilsyn må forventes intensiveret i de kommende år.

Det kan dog synes hensigtsmæssigt at skabe en direkte hjemmel i miljøstøtteloven til sikring af, at kommunalbestyrelsen kan få de nødvendige oplysninger om overskudsproduktion af gødning, uafhængigt af ovennævnte tilsyn. F.eks. i form af en spørgeskemaundersøgelse.

En hjemmel til en sådan undersøgelse kan opnås ved at indføje følgende bestemmelse i lovforslaget:

»§ x. Kommunalbestyrelsen kan foranledige en kortlægning af den eksisterende og forventede husdyrgødningsmængde fra landbrugsejendomme m.v., som vil kunne anvendes i fælles kommunale biogasanlæg og dermed i varmforsyningen i kommunen.

Stk. 2. Producenter af husdyrgødning skal efter anmodning meddele kommunalbestyrelsen de oplysninger, der findes nødvendige for kortlægning, planlægning samt etablering af fælles kommunale biogasanlæg.«

På dette grundlag kan kommunen skønne over den gødningsmængde, der ikke kan bruges på de enkelte ejendomme, og vurdere, om denne mængde vil kunne være basis for etablering af fælles biogasanlæg. Kommunerne kan herefter under hensyntagen til varmforsyningslovens bestemmelse om bedst mulig samfundsøkonomi planlægge fælles kommunale biogasanlæg og tilbyde de implicerede landmænd at aflevere deres overskydende gødning i det fælles biogasanlæg. I denne forbindelse må kommunerne indgå langtidskontrakter med landmændene om aflevering af gødning samt prisen herfor.

Tilskyndelsen til landmændene til at aflevere gødning må sikres gennem dels aftagelse af overskydende gødning, hvorved den enkelte ejendom kan opfylde bestemmelserne om harmoni mellem dyrehold og udspredding af gødning pr. ha, dels prisfastsættelsen på husdyrgødningen.

Samtidig vil landmændene hermed også undgå at skulle investere i individuelle gødningsopbevaringsanlæg, ud over muligheden for løbende at kunne opbevare husdyrgødning inden den transporteres til fælles biogasanlæg, i praksis nok omkring en måned.

Miljøstyrelsen er ikke her gået nærmere ind på overvejelser om at udarbejde forslag til bestemmelser om tvangsmæssig aflevering af gødning til fælles kommunale biogasanlæg.

For så vidt angår mulighed for støtte til fælles kommunale biogasanlæg, vil dette kræve en ændring af § 1, stk. 3, i lovforslaget, efter hvilken der ikke kan ydes støtte til offentligt ejede anlæg. Et fælles kommunalt biogasanlæg, hvad enten det er ejet af kommunen direkte eller af et kommunalt forsyningselskab, f.eks. de kommunale værker, er offentligt ejet.

Til at give støtte til sådanne anlæg kan foreslås følgende alternative muligheder:

Enten at § 1, stk. 3, kan afskaffes, således at der kan ydes støtte til såvel private som offentlige anlæg,

eller at der i § 1, stk. 3, kan indføjes som en undtagelse: »Dette gælder ikke for fælles kommunale biogasanlæg«.

Hermed vil der kunne gives støtte til private fælles biogasanlæg og til fælles kommunale biogasanlæg. Sidstnævnte anlæg dog under forudsætning af, at støtten kan komme de tilsluttede landbrugsejendomme til gode efter nærmere fastsatte retningslinjer.«

Spørgsmål 30:

»Hvilke bemærkninger har ministeren til et eventuelt ændringsforslag, der pålægger kommunerne at foretage en planlægning af tildelingen af tilskud, således at effekten af den bevilgede støtte bliver størst mulig, herunder inddrager hensynet til strukturændringer i landbruget?«

Svar:

Jeg går ud fra, at der med den størst mulige effekt tænkes på den miljømæssige effekt. Formålet med et eventuelt ændringsforslag skulle således være, at kommunerne planlagde tildeling af støtte på de områder, f.eks. geografisk eller typer af investeringer, hvor den miljømæssige effekt vil være størst.

Jeg er enig i, at formålet med miljøinvesteringer i landbruget er at formindske de miljømæssige påvirkninger fra landbrugsjendomme og fra landbrugsdriften.

Som opfølgning af folketingsbeslutning af 31. maj 1985 er der gennemført bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1986 om husdyrgødning og ensilage, hvori fastsættes nye og skærpede krav til opbevaring og anvendelse af husdyrgødning.

I medfør af disse regler skal samtlige husdyrbrug opfylde nogle minimumskrav inden 31. december 1989. Under hensyn til de store investeringer, som landbruget pålægges i forbindelse hermed, blev det ligeledes nævnt i folketingsbeslutningen, at der skulle udarbejdes et lovforslag til en miljøstøtteordning til finansiering af landbrugets investeringer.

Efter min vurdering er hovedformålet bag støtteleven at lette den økonomiske belastning for den enkelte landmand. Loven er således ikke primært tænkt at skulle være styrende.

I bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at det er regeringens tanke, at støtterammen tilstræbes at være af en sådan størrelse, at alle landbrug skulle kunne opnå støtte.

Det har således ikke været hensigten, at en prioritering af indsatsen skulle være nødvendig.

I lovforslaget kan der dog siges at være tale om visse andre former for prioriteringer i forbindelse med f.eks. små/store landbrug, opbevaringskapacitet og biogasanlæg.

Såfremt der blev udarbejdet et ændringsforslag, der pålagde kommunerne at planlægge tildelingen af støtte for at opnå den størst mulige miljømæssige effekt, ville det efter min opfattelse kræve, at alle kommunerne fra lovens ikrafttræden havde et samlet og dokumenteret grundlag for sådanne prioriteringer. Dvs., at kommunerne måtte have et samlet overblik over de miljømæssige forhold på landbrugsejendomme og forureningstilstanden på jorder og i vandløb m.v. Først på dette grundlag ville kommunerne kunne planlægge og prioritere tildeling af støtte, således at den miljømæssige effekt bliver størst mulig.

Et sådant grundlag kan formentlig først forventes at foreligge overalt i landet, når kommunerne inden 31. december 1989 har gennemgået landbrugsejendommens forhold

i medfør af bekendtgørelsen om husdyrgødning og ensilage.

Endvidere skulle der også foretages en samlet planlægning og prioritering af tildeling af støtte mellem de forskellige kommuner, for at den miljømæssige effekt i samfundet blev størst mulig. Og en sådan opdeling af støtteleven i geografiske områder mener jeg hverken er miljømæssig eller lovgivningsmæssig rimelig.

For så vidt angår hensynet til strukturændringer i landbruget, har jeg i udformningen af lovforslaget lagt afgørende vægt på, at lovforslaget gennem f.eks. fastsættelsen af støtteprocenterne og nedsættelsen af minimumsinvesteringen til 10.000 kr. har taget særligt hensyn til familiebrugene og de mindre brug. Lovforslaget vil således kunne afhjælpe især de mindre brugs økonomiske forhold i forbindelse med gennemførelse af miljøinvesteringer.

Jeg håber også, at der i spørgsmålet med henvisningen til inddragelse af hensynet til strukturændringer, er tænkt på denne måde og ikke på, at kommunerne skulle planlægge tildeling af tilskud således, at man ikke skulle give støtte til specielle typer af brug.

Uanset at jeg selvfølgelig er interesseret i en så stor miljømæssig effekt som mulig af lovforslaget, er jeg på denne baggrund derfor skeptisk overfor et sådant forslag om at pålægge kommunerne at foretage en planlægning af tildelingen af tilskud.

Som det fremgår, mener jeg ikke, at kommunerne i dag har et samlet og dokumenteret grundlag til at foretage en sådan planlægning og prioritering. Endvidere har et af formålene med lovforslaget været at give de enkelte landmænd mulighed for selv at planlægge de nødvendige miljømæssige investeringer inden 31. december 1989 under hensyn til landmændenes økonomiske situation på det bedst egnede investeringstidspunkt.

Spørgsmål 36:

Miljøministeren bedes kommentere vedlagte artikel fra Jyllands-Posten den 8. januar 1986.

Svar:

Artiklen handler dels om nogle forslag til tekniske løsninger til en mere hensigtsmæssig udnyttelse af husdyrgødningen, dels omtale

af et større projekt på Samsø, hvori disse teknikker indgår. Endelig peges på behovet for offentlig støtte til sådanne projekter.

Indledningsvis vil jeg sige, at projekter om alternativ udnyttelse af husdyrgødningen har min bevågenhed. Problemerne vedrørende forurening fra husdyrgødning løses langt hen ad vejen mest hensigtsmæssigt ved at gøre husdyrgødningen til et værdifuldt råstof, frem for et besværligt affaldsstof.

I bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v., som trådte i kraft den 1. februar, er der lagt vægt på, at reglerne ikke hindrer projekter som dem, der er omtalt i artiklen. Endvidere er der mulighed for at fastsætte en længere frist for opfyldelse af bekendtgørelsens kapacitetskrav, når dette sker i forbindelse med fællesbiogasanlæg.

I forslaget til lov om støtte til miljøforbedrende foranstaltninger i landbrug m.v. er der åbnet særlige muligheder for at yde støtte i forbindelse med fællesbiogasanlæg.

Planerne om at etablere et forsøgsprojekt på Samsø indgår i et større projekt, der går ud på at sikre en fremtidig gunstig erhvervsudvikling på øen. Dette projekt er bl.a. interessant derved, at det viser kommuneplanlægningen i en ny rolle som et mere aktivt instrument til påvirkning af hele erhvervsudviklingen i et lokalområde. I den forbindelse har Planstyrelsen bestødet udarbejdelsen af en rapport med en række forslag til erhvervsudviklingen på Samsø. Rapporten er indgået i den offentlige debat omkring kommuneplanen. I det videre arbejde samarbejder en række myndigheder om organisationen, herunder Århus amtsråd, Samsø kommune, de lokale landboforeninger og borgergrupper, bl.a. om planer for en alternativ udvikling af landbrugs- og gartnerierhvervene på øen. Miljøministeriet følger også dette arbejde.

Med hensyn til mulighederne for i videre omfang at gå direkte ind i forskningsprojekter på de områder som artiklen omhandler, vil jeg henvise til den redegørelse for forskningen på miljøområdet, som jeg vil afgive i løbet af foråret 1986. Redegørelsen vil indeholde en beskrivelse af igangværende og planlagte større forskningsprojekter samt en vurdering af det fremtidige forskningsbehov på miljøområdet.

Spørgsmål 43:

Har fiskeriministeriet været inddraget i forbindelse med udarbejdelsen af miljøministeriets bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1986 om husdyrgødning og ensilage? I givet fald ønskes fiskeriministeriets bidrag og miljøministerens kommentarer hertil tilstillet udvalget.

Svar:

Hermed fremsendes kopi af fiskeriministeriets skrivelser af 16. december 1985 og 13. februar 1986 vedrørende bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v. samt miljøministeriets svar herpå af 22. januar og 18. februar 1986.

FISKERIMINISTERIET

Stormgade 2, 1470 København K

Telefon 01 - 92 65 00

16. december 1985

Ved skrivelse af 2. december 1985 har miljøstyrelsen fremsendt et udkast til bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v. til departementet til videre foranstaltning.

Med den givne anledning skal det bemærkes, at fiskeriministeriet over for miljøstyrelsen har gjort rede for nogle indvendinger mod udkastets bestemmelser. Miljøstyrelsen ses imidlertid ikke at have indarbejdet de af fiskeriministeriet afgivne bemærkninger i udkastet.

Fiskeriministeriet har tidligere fremsat følgende forslag til ændring af udkastet, der med disse ændringer formentlig vil give en bedre beskyttelse af miljøet:

- at der for så vidt angår stalde, møddinger og åbne beholdere stilles samme afstandskrav over for vandløb og søer - bør formentlig også omfatte kystvande - som der stilles til »fælles vandforsyningsanlæg« - 50 m - jfr. udkastets § 3, stk. 1, idet man ikke finder, at vandløb og søer bør sidestilles med »offentlig vej« m.v., som det er sket i udkastet
- at bestemmelsen, hvorefter kommunalbe-

styrelsen kan lempe ovennævnte afstandsgrænse, bør skærpes således, at ordet »væsentlige« udgår i § 3, stk. 2, således at kravet for at kunne give dispensationer bliver, at der ikke herved opstår gener eller ulemper

- at der indføres en zone med vandløb, søer og kystvande, hvor der ikke må spredes husdyrgødning og ensilagesaft, idet man finder, at dette er i bedre harmoni med bestemmelsen i udkastets § 22 om, at der ikke må foretages spredning af omhandlede stoffer nærmere end 10 m fra brønde og borer, ligesom man er opmærksom på de igangværende drøftelser om marginale jorder
- at udkastets § 30 ændres således, at ordene »ikke uvæsentlig« udgår, og at »kan« ændres til »skal« i udkastets § 30, stk. 1, jfr. også stk. 2, idet man her finder, at ikke mindst omhandlede ords optagelse samtidig i samme stykke i udkastet til bekendtgørelse svækker bestemmelsen unødvendigt meget.

Man skal udbede sig departementets bemærkninger.

P.M.V.

E. B.

(navn)

FISKERIMINISTERIET

13. februar 1986

Ved skrivelse af 22. januar 1986, j.nr. 85-21001-9, besvarede departementet nogle forslag fra fiskeriministeriet til ændring af udkast til bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage.

Fiskeriministeriet for sit vedkommende finder det fortsat mest rimeligt at forøge afstandskravet i udkastets § 3, stk. 1, som nævnt i skrivelse herfra af 16. december 1985, idet man finder et forøget antal dispensationsansøgninger mindre væsentligt, sammenlignet med muligheden for konkrete vurderinger af generne i disse tilfælde.

Med hensyn til ordet »væsentlig« i udkastets § 3, stk. 3, har man noteret sig departementets fortolkning af bestemmelsen, og man skal foreslå, at det i et eventuelt cirkulære bliver præciseret, at dispensationer forudsættes kun at kunne være årsag til ganske uvæsentlige gener. Det skal samtidig bemærkes,

at fiskeriministeriet for sit vedkommende finder, at dispensationer som hovedregel ikke må kunne give gener for vandløb m.v.

For så vidt angår det i sidste afsnit i departementets skrivelse anførte om sammenhængen mellem udkastets §§ 29 og 30 og miljøbeskyttelseslovens § 1, stk. 3, skal det bemærkes, at de sager, der kan forventes at blive aktuelle som følge af omhandlede bekendtgørelse, må formodes at blive af mindre omfang. Det skal derfor foreslås, at det i et eventuelt cirkulære bliver præciseret, at det normale vil være, at kommunalbestyrelsen skal meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger.

Man har noteret sig, at spørgsmålet om en zone ved vandløb, søer og kystvande afventer udfaldet af drøftelserne om marginaljordsproblematikken.

P.M.V.

E. B.

(navn)

MILJØMINISTERIET

22. januar 1986

Fiskeriministeriet har med skrivelse af 16. december 1985 fremsendt en række forslag til ændring af udkast til bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage, der med skrivelse af 2. december 1985 er oversendt fra miljøstyrelsen til miljøministeriet, departementet.

Forslagene har alle tidligere været fremsat over for miljøstyrelsen, der imidlertid ikke har indarbejdet dem i bekendtgørelsesudkastet, i hvilken anledning fiskeriministeriet udbeder sig departementets bemærkninger.

For så vidt angår forslaget om ændring af § 3, stk. 1, således at afstandskravet til vandløb og søer øges til 50 m, er miljøministeriet enig med fiskeriministeriet i, at dette vil give en bedre beskyttelse af miljøet. Departementet må imidlertid lægge vægt på miljøstyrelsens oplysning om, at en sådan forøgelse af afstandskravet vil medføre et meget betydeligt antal dispensationssager, således at dispensation snarere bliver reglen end undtagelsen, og at kommunalbestyrelserne har beføjelse til at påbyde forebyggende foranstaltninger, når der er en konkret fare for miljøet.

Til spørgsmålet om, hvorvidt ordet »væsentligt« bør udgå af bekendtgørelsens § 3, stk. 3, er det departementets holdning, at der er tale om en konkret vurdering i hvert tilfælde, og at væsentlige ulemper og gener står

i modsætning til uvæsentlige ulemper og gener, for hvilke der ikke er behov for at fastsætte vilkår, jfr. dog sidste punktum i stk. 3.

Miljøministeriet, departementet, er enig med fiskeriministeriet i, at det vil have miljømæssig værdi at indføre en zone mod vandløb, søer og kystvande, hvor der ikke må spredes husdyrgødning og ensilagesaft. I miljøministerens redegørelse til folketinget om marginaljordsproblematikken er dette da også nævnt som et forslag. Det er derfor miljøministeriets opfattelse, at eventuelle bestemmelser herom bør afvente udfaldet af de drøftelser, der for tiden finder sted om marginaljordsproblematikken.

For så vidt angår udformningen af § 30 i bekendtgørelsen, kan det oplyses, at §§ 29 og 30 i ordvalget svarer til formuleringen i miljøbeskyttelsesloven. Miljøstyrelsen har overfor departementet oplyst, at der kan tænkes tilfælde, hvor der er tale om en væsentlig gene eller forurening, men hvor man efter fortolkningen af miljøbeskyttelseslovens § 1, stk. 3, ikke vil kunne skride ind med påbud. På den baggrund finder departementet det ikke rigtigt at ændre ordet »kan« til »skal« og dermed afskære kommunalbestyrelsen fra at foretage den krævede afvejning.

Med venlig hilsen
Norman Cleaver

MILJØMINISTERIET

18. februar 1986

Under henvisning til fiskeriministeriets skrivelse af 13. februar 1986 j.nr. 85-129-11, vedrørende bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v., skal man henlede opmærksomheden på, at bekendtgørelsen er trådt i kraft den 1. februar 1986. Der vedlægges et eksemplar af bekendtgørelsen til orien-

tering.

Hvad angår fiskeriministeriets bemærkninger til cirkulæret kan det oplyses, at disse herfra er videresendt til miljøstyrelsen, som er i gang med at lave udkast til et cirkulære, over hvilket fiskeriministeriet vil blive hørt i overensstemmelse med sædvanlig praksis.

Med venlig hilsen

Norman Cleaver

Udvalgets spørgsmål på alm. del til miljøministeren og dennes besvarelse heraf:

Spørgsmål 261:

Ministeren bedes oplyse, hvorledes faldet i oliepriserne siden september 1985 har indvirket på kunstgødningspriserne, og hvilken indvirkning en stabilisering af olieprisen på omkring 20 dollar pr. tønde vil have på kunstgødningspriserne.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for miljøstyrelsen, som har svaret følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Til den første del af spørgsmålet kan oplyses, at faldet i oliepriserne siden 1985 – ifølge oplysninger indhentet fra monopoltilsynet – ikke har påvirket kunstgødningspriserne i Danmark. Givet, at der eksisterer en sammenhæng mellem oliepriserne og kunstgødningspriserne (her forstået som prisen på kvælstof), ville den næppe kunne ses på indværende tidspunkt grundet den særlige prisfastsættelse på området.

Prisfastsættelse af kunstgødning sker som halvårlige offentliggørelser af listepriser, som er bindende for det følgende halvår.

Listepriserne gældende fra 1. januar 1986 er de samme som listepriserne gældende fra 1. juli 1985. Listepriserne har i øvrigt været uændrede siden udgangen af 1984, hvor der skete en forhøjelse af priserne. At listepriserne således har været konstante i halvandet år er indirekte et prisfald. Da der i øvrigt er sket prisstigninger på andre varer, men da inflationen har været lav i perioden, kan det ikke siges at være et indirekte prisfald, der kan forventes at blive bemærket af forbrugere (her landmændene), navnlig på grund af den stagnerende prisudvikling på landbrugsvarer.

Med en sådan form for prisfastsættelsesmetode vil et prisfald på en råvare eller anden produktionsfaktor først slå igennem på færdiggørelsesprisen med en del forsinkelse.

Til gengæld vil et sådant råvareprisfald før eller siden slå igennem i færdigvareprisen, da avancebegrænsningsloven betyder, at råvareprisfald skal komme til udtryk som færdigvareprisfald på gødningsområdet.

Vedrørende den forventede indvirkning på kunstgødningspriser af en stabilisering af olieprisen på omkring 20 dollar pr. tønde kan oplyses følgende:

Det vil specielt være kvælstofgødninger – enten ammoniak eller andre kvælstofgødninger, fremstillet på basis af ammoniak – som vil kunne påvirkes af udviklingen i energipriserne. Til fremstilling af 1 ton ammoniakkvælstof bruges der en energimængde, som svarer til ca. 1 ton råolie. Råolieprisen i midten af 1985 svingede omkring 2.200 kr. pr. ton, medens en råoliepris på 20 dollar pr. ton og en dollarkurs på 8,50 vil svare til en råoliepris på ca. 1.200 kr. pr. ton.

I det omfang, man kan antage en direkte kobling mellem råoliepris og prisen på kvælstofgødninger, skulle man således forvente et fald i prisen på kvælstofgødning på ca. 1 kr. pr. kg kvælstof.

Det er ovenfor nævnt, at listeprisen på kvælstofgødninger ikke har udvist et sådant fald, og det er forklaret, hvorfor dette heller ikke var at forvente.

I hvilket omfang, et prisfald på råolie vil slå tilsvarende igennem i form af prisfald på kvælstofgødning, afhænger af flere forhold:

For det første afhænger det af, hvorledes råolieprisen påvirker naturgasprisen, idet langt den største del af ammoniakproduktionen sker på basis af naturgas. Traditionelt har voldsomme ændringer i olieprisforholdene givet anledning til uro omkring naturgaspriserne hos de store sælgere og købere af naturgas. I denne forbindelse skal det understreges, at hovedparten af de store naturgaskontrakter i Europa er indgået med betydeligt element af regeringsdeltagelse, og således ikke alene er et sportsmål om rent kommer-

cielle forhold. Der har således i mange tilfælde været udfoldet bestræbelser på at sikre naturgasleverancer til de europæiske ammoniakfabrikker, som gør, at disse kan opretholde en rentabel produktion, hvilket først og fremmest afhænger af verdensmarkedspriserne på ammoniak.

Et andet væsentligt forhold i denne forbindelse er, at en stadig stigende andel af verdens ammoniakproduktion sker på anlæg, der er etableret i tilknytning til olieletter – eller eventuelt gasletter – hvor gassen ikke har alternative anvendelsesmuligheder og derfor også en væsentlig lavere værdi – i visse tilfælde reelt slet ingen værdi – end i f.eks. Nordamerika, Europa eller Japan. Eksistensen af sådanne ammoniakfabrikker, der er baseret på næsten gratis energi, er stærkt medvirkende til at afkoble ammoniakprisen fra prisen på energiråstoffer, i realiteten hvad enten dette måtte være gas eller olie.

Til yderligere illustration heraf kan anføres, at ammoniak i dag på det frie marked internationalt handles til priser omkring 100

dollar pr. ton, eller ca. 1 kr. pr. kg kvælstof, under forudsætning af en dollarkurs på ca. kr. 8,50. Dette viser, at der ikke er nogen simpel sammenhæng mellem den internationale energipris, den internationale ammoniakpris og den pris, den danske landmand betaler for kvælstofgødning på sin mark.

Konklusionen på disse betragtninger er, at selv om man ud fra teknisk-økonomiske beregninger kan nå frem til, at faldet i oliepriserne burde kunne medføre et fald i gødningsprisen på ca. 1 kr. pr. kg kvælstof, vil en række energipolitiske samt markedsmæssige forhold kunne betyde, at dette prisfald kun vil vise sig i begrænset omfang.

Supplerende kan oplyses, at monopoltilsynet forventer et fald i listepriserne for kunstgødning pr. 1. juli 1986. Det er monopoltilsynets opfattelse, at dette prisfald først og fremmest skyldes svigtende efterspørgsel på ammoniak på en række vigtige markeder. Det skal dog bemærkes, at gødningspriserne i Danmark i nogle år har været højere end i vore nabolande i EF.«

Bilag til bet. o. lovf. vedr. miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

Miljøministerens skrivelse af 13. december 1985 til udvalget bilagt notat af 17. oktober 1985 om gennemførelse af NPO-folketings beslutningens foranstaltninger:

MILJØMINISTERIET

Departementet

Folketingets miljø- og planlægningsudvalg

13. december 1985

Folketingets beslutningsforslag om nedbringelse af forureningen med næringssalte og organisk stof (B 65), som blev vedtaget den 31. maj i år, opfordrer regeringen til at gennemføre en række initiativer for at nedbringe denne forurening.

Under henvisning hertil er der til opfyldelse af forslagens punkt J den 13. november fremsat forslag til lov om støtte til miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v.

Beslutningsforslagets punkt A-E og G-I vedrørende husdyrgødning og ensilage vil blive udmøntet i en bekendtgørelse, som efter planen skal træde i kraft så hurtigt som muligt i 1986. Når bekendtgørelsen er færdig, vil den blive sendt til udvalget.

Til opfyldelse af beslutningsforslagets punkt 2 vedrørende forsknings-, udviklings-

og/eller udredningsvirksomhed er der af miljøstyrelsen udarbejdet et rammeforslag, som vedlægges i 20 kopier til udvalgets orientering. Forslaget er udarbejdet sammen med ATVs Institutråd, Forskningsrådene, Vandrådet, Landbrugsministeriet, herunder Landbrugets Samråd for forskning og forsøg og Landbohøjskolen. Jeg har godkendt forslaget som en ramme for det videre arbejde, og der vil nu blive nedsat en styringsgruppe bl.a. med repræsentanter for den eksisterende landbrugsforskning, således at man sikrer sig, at rammeforslagets konkrete projekter koordineres med anden forskning inden for området.

For så vidt angår de øvrige punkter i beslutningsforslaget kan jeg henvise til vedlagte notat af 17. oktober fra miljøstyrelsen.

Chr. Christensen

/Erik Lindegaard

MILJØMINISTERIET

Miljøstyrelsen

Landbrugskontoret

Notat til departementet om gennemførelse af NPO-folketings beslutningens foranstaltninger, bortset fra revision af miljøreglement, ny miljøstøtteordning og forskningspakke

Folketingsbeslutningen af 31. maj 1985 om nedbringelse af forureningen med nærings-salte og organisk stof rummer en del foranstaltninger, der ikke skal indgå i miljøreglementsrevisionen, den ny miljøstøtteordning eller forskningspakken. Det drejer sig om:

1. Effektivisering af tilsynet med landbrug (folkets beslutningens pkt. I.1.A)
2. Markafbrænding af halm (pkt. I.1.F)
3. Miljøgodkendelse af store husdyrbrug (pkt. I.1.G)
4. Dambrug (pkt. II)
5. Spildevand (pkt. III)
6. Kraftværker (pkt. IV)
7. Trafik (pkt. IV).

Ad 1. Effektivisering af landbrugstilsyn

Tilsyn med landbrug indgår som en høj prioriteret del af kommunernes miljøtilsyn.

Dette miljøtilsyn er kulegravet af et udvalg med deltagelse fra miljøstyrelsen og de kommunale organisationer. Udvalget er i enighed bl.a. nået frem til, at kommunernes ressourcindsats i miljøtilsynet skal øges fra 190 årsværk til 510. Udvidelsen skal ske over årene 1985, 1986 og 1987 og er allerede i fuld gang.

Udvalget lægger også op til, at amternes tilsyn med vandløb, søer og kystvande styrkes væsentligt over samme periode.

For at give offentligheden indsigt i miljøtilsynet har udvalget foreslået, at kommuner og amter regelmæssigt skal afgive tilsynsberetninger. Regler herom vil blive fastsat i løbet af 1986.

Ad 2. Markafbrænding af halm

Ifølge folkets beslutning skal markafbrænding af halm bringes til ophør inden 1990, idet der dog skal være visse dispensationsmuligheder.

Et udvalg med repræsentanter for miljøstyrelsen, energistyrelsen, landbrugsministeriet og landbrugets organisationer arbejder p.t. med alternative anvendelser af halm. Rapporteringen af dette udvalgs arbejde skal efter aftale med departementet foreligge 1. marts 1986. Miljøstyrelsen finder, at udvalgets arbejde vil være en væsentlig del af grundlaget for udarbejdelse af en bekendtgørelse om forbud mod markafbrænding af halm.

Miljøstyrelsen ønsker i efteråret 1986 at nedsætte et udvalg, der specielt skal vurdere, hvilke dyrkningsmæssige begrundelser der kan være for afbrænding af halm på markerne og dermed for dispensation. I dette udvalg tænkes landbrugets organisationer og landbrugsministeriets forsøgsvirksomhed inddraget.

En bekendtgørelse vil kunne foreligge færdigforhandlet sidst i 1987.

Ad 3. Miljøgodkendelse af store husdyrbrug

Under punkt G i folkets beslutning bestemmes, at store husdyrbrug skal miljøgodkendes. Til fastlæggelse af, hvilke husdyrbrug der er omfattet af dette krav, kan følgende kriterie anvendes: Antallet af husdyr, ejendommens beliggenhed i forhold til anden bebyggelse og i forhold til særligt forureningsfølsomme områder.

Miljøstyrelsen har valgt at tage udgangspunkt i kriteriet om husdyrbrugets størrelse, da de andre kriterier bedre reguleres generelt via bekendtgørelsen om husdyrgødning og ensilage m.v. Pkt. J.1 i bilaget til miljøloven ønskes derfor ændret til følgende formulering:

J.1. Husdyrbrug med mere end 100 stk. dyreenheder og fjerkræfarme med plads til

mere end 20.000 slagtekyllinger eller 10.000 stk. andet fjerkræ.

Herefter skal alle større husdyrbrug uanset dyreholdets sammensætning godkendes.

Det bemærkes, at en »dyreenhed« svarer til folketings beslutningens »storkreaturer«. Definitionen på fjerkræfarme svarer til praksis i dag.

Det bemærkes i øvrigt, at pelsdyrfarme, efter et netop udarbejdet forslag, skal reguleres via en bekendtgørelse, i stedet for via godkendelsesordningen.

Udkast til bekendtgørelse om ændring af bilaget til miljøloven er under udarbejdelse i miljøstyrelsen, og vil foreligge i departementet om kort tid efter forhandling med relevante myndigheder og organisationer. Bekendtgørelsen skulle således kunne træde i kraft samtidig med bekendtgørelse om husdyrgødning og ensilage m.v.

Ad 4. Dambrug

Dambrug bidrager i ret beskedent omfang til den samlede belastning af vandløb, søer og havet, men belastningen kan lokalt være af meget stor betydning.

Målsætningen for de enkelte vandløb, søer og kystvande fastlægges i recipientkvalitetsplanen. I planen kan der fastlægges en kvote for forureningsbelastningen, blandt andet fra dambrugene, og opstilles en nøgle til fordelingen af denne kvote. Når målsætningen er fastlagt, skal der over for hver enkelt dambrug foretages større eller mindre indgreb af indretnings- eller driftsmæssig karakter. Vandløbenes målsætninger kan i de fleste tilfælde opnås gennem indretningsmæssige indgreb.

Miljøstyrelsen udsendte i foråret 1985 en bekendtgørelse, som forbyder anvendelse af vådfoder (hakket industrifisk) på dambrug. Generelt set er forureningsbelastningen fra foder reduceret væsentligt.

Et særligt problem udgør forureningen af søer og kystnære områder, især fjerde og bugter. Flere amtskommuner har i deres forslag til recipientkvalitetsplan understreget behovet for en nedbringelse af tilførslen til disse områder af fosfor og kvælstof, blandt andet fra dambrug. For at opnå dette mål må der ske en omlægning af driften til mere miljøvenlige fodertyper, ligesom mere effekti-

ve rensningsforanstaltninger og eventuelt produktionsbegrænsning kan komme på tale.

En fælles amtskommunal teknikergruppe, med miljøstyrelsen som observatør, har i år haft til opgave at finde et fælles administrationsgrundlag vedrørende dambrugs miljøforhold. De jyske amtsråd, som har nedsat denne teknikergruppe, har godkendt den første delrapport, som beskriver grundlaget for godkendelsen af dambrugernes indretning og drift. Der fortsættes p.t. med en rapport om tilsynet ved dambrugene.

Det er foreslået fra tilsynsudvalget, at man ved ændring af miljøbeskyttelsesloven lader tilsynet overgå til amtskommunerne, som fortsat skal have godkendelsesmyndighed. Tilsynet med dambrugene vil herved blive styrket. Amtsrådene har i denne forbindelse godkendt teknikergruppens indstilling om, at der foretages en gennemgang af samtlige dambrug med følgende mål:

at der overalt tilvejebringes tilfredsstillende recipientforhold ved dambrug, og

at der skabes ordnede retsforhold som grundlag for tilsyn.

Amtsrådene har samtidig tiltrådt teknikergruppens indstilling om, at der afsættes de nødvendige ressourcer til arbejdet de steder, hvor dette endnu ikke er sket.

Ad 5. Spildevand

Vandløb, søer og kystnære farvande er omfattet af amtsrådenes og Hovedstadsrådets recipientkvalitetsplaner, der i øjeblikket er under udarbejdelse. Miljøstyrelsen vil sikre, at amtsrådene indarbejder folketingsbeslutningen i planerne. Når planerne er vedtaget, udmøntes de i form af krav til spildevandsrensningen i kommunerne. Planerne gennemgås af miljøstyrelsen for at påse, hvor stor en reduktion af udledningerne planernes opfyldelse vil medføre.

Skal udledningerne reduceres effektivt, skal rensningsanlæggene imidlertid også fungere godt, både i normal- og regnvejrssituationer. Miljøstyrelsen har i 1984 i en redegørelse peget på, hvorledes en bedre driftsstabilitet kan opnås ad teknisk og administrativ vej. Miljøstyrelsen overvejer at følge redegørelsen op med undersøgelser af, hvor stor kvælstof- og fosforbelastningen er fra regnvandsoverløb fra kloakker og separate regnvandsudledninger, og af mulighederne for

bedre drift af rensningsanlæg under regn. Miljøstyrelsen har herudover projekter i gang vedrørende tømningsordninger for septiktanke og kloakkernes tilstand.

Miljøstyrelsen agter at udarbejde en vejledning for kommunerne i fosforfjernelsesteknik. Vejledningen skal omfatte muligheder, driftssikkerhed og økonomi.

Endelig vil miljøstyrelsen løbende gennemgå amtskommunale tilsynsrapporter med de kommunale rensningsanlæg og påse, at tilsynet følges op af handling fra amtskommunernes side.

Ad 6. Kraftværker

Vedrørende begrænsning af NO_x -emission fra kraftværker har ministeren i maj 1985 fremsendt en handlingsplan til folketingets miljø- og planlægningsudvalg, i hvilken ministeren blandt andet konkluderer

- at der er grund til at tage skridt til en reduktion af NO_x -forureningen efter samme princip som den lov, der i sidste folketingssamling blev gennemført om kraftværkernes SO_2 -emissioner, det vil sige så-

ledes, at der fastsættes kvoter for det samlede udslip

- at den fremtidige indsats mod NO_x -forureningen i så høj grad som muligt bliver baseret på den teknologi, der for øjeblikket forsøges udviklet af forskellige danske firmaer.

Ad 7. Trafik

Regeringen har vedtaget en principbeslutning om, at alle nye personbiler fra 1989 skal overholde nuværende USA-krav. En forudsætning for beslutningen er, at de amerikanske grænseværdier indføres som obligatoriske krav i Vesttyskland og Sverige på samme tidspunkt.

En gennemførelse af denne beslutning vil medføre en reduktion af NO_x -udslippet fra personbiler på 70-80 pct. (~ 50-60 pct. fra den samlede bilpark).

Forhandlinger inden for EF tyder på, at det ikke vil blive muligt at gennemføre regeringens principbeslutning.

En afklaring af de fremtidige emissionskrav forventes at foreligge i løbet af 1986.